

Perusopetuksen turvallisuskortti

Väliraportti

Sisäinen turvallisuus

SISÄASIAINMINISTERIÖN JULKAISUJA 31/2009

SISÄASIAINMINISTERIÖ
Sisäinen turvallisuus

Perusopetuksen turvallisuuskortti

Väliraportti

Helsinki 2009

Sisäasiainministeriö

Helsinki 2009

ISSN 1236-2840

ISBN 978-952-491-489-5 (nid.)

ISBN 978-952-491-490-1 (PDF)

Tekijät (toimielimestä, toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Perusopetuksen turvallisuuskortin ohjausryhmä Puheenjohtaja Pentti Partanen, sisäasiainministeriö Sihteeri Kristiina Juvas, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö		Julkaisun laji Väliraportti	
		Toimeksiantaja Sisäasiainministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 4.12.2008, SM142:00/2008	
Julkaisun nimi Perusopetuksen turvallisuuskortti			
Julkaisun osat			
<p>Sisäasiainministeriö asetti 14. tammikuuta 2009 perusopetuksen turvallisuuskortin ohjausryhmän toimikaudeksi 1.1.2009 - 31.12.2011. Valtioneuvoston hyväksymän sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaan jokainen peruskoulun oppilas suorittaa osana peruskoulutusta turvallisuuskortin, joka antaa tiedolliset ja taidolliset valmiudet arvioida arjen riskejä ja toimia onnettomuus- ja tapaturmatilanteissa. Ohjausryhmän tehtävänä oli:</p> <ul style="list-style-type: none"> • asettaa valmisteluryhmät opetuksen aihealueittaista suunnittelua ja kokoamista varten • opetuksen valmistelun seuranta ja valvonta • turvallisuuskortin sisällön hyväksyminen • muodollisen esityksen tekeminen turvallisuuskortin sisällyttämisestä opetukseen. <p>Ryhmä jättää tässä vaiheessa väliraportin, joka käsittelee perusopetuksen turvallisuuskasvatuksen nykytilannetta ja kehittämistarpeita sekä ehdotusta jatkotyön pohjaksi. Ryhmä odottaa ministeriryhmän linjausta ja jatkotyön resursointia.</p> <p>Raportissa kuvataan lasten ja nuorten turvallisuustilannetta tilastojen valossa, turvallisuuskasvatuksen toteutumista perusopetuksessa ja siihen liittyviä haasteita sekä tarkastellaan lasten ja nuorten turvallisuuden kehittämiseen liittyviä muita meneillään olevia rinnakkaisia hankkeita.</p> <p>Työryhmä toteaa, että perusopetuksen opintosuunnitelmien perusteet antavat jo nykyisellään hyvät lähtökohdat turvallisuuskasvatuksen toteuttamiseen. Koulujen väliset erot turvallisuuskasvatuksen toteuttamisessa ovat kuitenkin suuret samoin kuin koulun sisällä eri oppiaineissa. Valtakunnallisesti puuttuu laaja-alainen osaamis- ja taitotasojen määrittely niin opettajien pätevyyden kuin perusopetuksen sisällön osalta.</p> <p>Työryhmän mielestä turvallisuudesta ei pitäisi tehdä erillistä oppiainetta, vaan turvallisuuskasvatuksen tulisi sisältyä koulun toimintakulttuuriin, kaikkiin toimintoihin ja eri oppiaineisiin luontevalla tavalla. Turvallisuussuunnittelu ja turvallisuuskasvatuksen kehittäminen tulisi nivoa yhteen sisältäen myös mm. koulumatkat ja -kuljetukset sekä koulutyöhön liittyvät erityistilanteet ja kouluympäristön ulkopuolella tapahtuva opetus.</p> <p>Työryhmän näkemyksen mukaan tulisi määrittää turvallisuusosaamisen taito- ja osaamistasot, kehittää turvallisuuskasvatuksen sisältöjä ja aineistoja sekä opettajien valmiuksia sisällyttää turvallisuuskasvatuksen osa-alueita opetukseensa sekä kehittää paikallisella tasolla koulujen, kotien, viranomaisten ja muiden organisaatioiden yhteistyötä turvallisuuskasvatuksen sekä oppimisympäristön ja koulumatkojen turvallisuuden kehittämiseksi.</p> <p>Perusopetuksen turvallisuuskasvatuksen tulee antaa arjen turvallisuuteen liittyvät perustiedot ja taidot turvallisuuden osa-alueilta laajasti. Työryhmä ei pidä työelämässä käytössä olevan mallin mukaista korttisuoritusta perusopetuksen turvallisuuskasvatuksen toteuttamiseen sopivana mallina. Vaarana korttisuorituksessa voi olla, että se tuottaa mekaanista suorittamista, ei oppimista. Turvallisuuskorttimalli sopii nykyiseen tapaan syventävän, toimialakohtaisen turvallisuusosaamisen saavuttamiseen ja osoittamiseen.</p>			
Avainsanat (asiasanat)			
Muut tiedot Sähköisen julkaisun ISBN 978-952-491-490-1 (PDF), osoite www.intermin.fi/julkaisut			
Sarjan nimi ja numero Sisäasiainministeriön julkaisut 31/2009		ISSN 1236-2840	ISBN 978-952-491-489-5
Kokonaissivumäärä 60	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Sisäasiainministeriö		Kustantaja/julkaisija Sisäasiainministeriö	

<p>Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Styrgruppen för säkerhetskort i den grundläggande utbildningen Ordförande Pentti Partanen, inrikesministeriet Sekreterare Kristiina Juvas, Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland</p>	<p>Typ av publikation Delrapport</p>		
<p>Publikation (även den finska titeln) Säkerhetskort i den grundläggande utbildningen</p>	<p>Uppdragsgivare Inrikesministeriet</p>		
<p>Publikationens delar</p>	<p>Datum för tillsättandet av organet 4.12.2008, SM142:00/2008</p>		
<p>Referat</p> <p>Inrikesministeriet tillsatte den 14 januari 2009 en styrgrupp för säkerhetskort i den grundläggande utbildningen för mandatperioden 1.1.2009–31.12.2011. Enligt det av statsrådet godkända programmet för inre säkerhet ska varje elev i grundskolan ta ett säkerhetskort som en del av den grundläggande utbildningen. Säkerhetskortet ger beredskap att bedöma risker som förekommer i vardagen och att handla i samband med olyckor och olycksfall. Styrgruppen hade till uppgift att:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tillsätta beredningsgrupper för planering och sammanställning av undervisningen enligt ämnesområde • följa upp och övervaka beredningen av undervisningen • godkänna innehållet i säkerhetskortet • lägga fram ett formellt förslag om att införa säkerhetskortet i undervisningen. <p>Gruppen avlägger i det här skedet en delrapport som behandlar nuläget och utvecklingsbehoven inom säkerhetsfostran i den grundläggande utbildningen och ger ett förslag som kan användas som underlag för fortsatt arbete. Gruppen inväntar ministergruppens riktlinjer och resurser för det fortsatta arbetet.</p> <p>Rapporten beskriver säkerheten bland barn och unga ur ett statistiskt perspektiv och hur säkerhetsfostran genomförs i den grundläggande utbildningen samt utmaningar i anslutning till detta. I rapporten behandlas också andra parallella projekt med anknytning till utveckling av säkerheten bland barn och unga.</p> <p>Arbetsgruppen konstaterar att grunderna för läroplanerna för grundläggande utbildning redan nu ger en god utgångspunkt för genomförande av säkerhetsfostran. Skillnaderna mellan skolor vad gäller genomförandet av säkerhetsfostran är emellertid stora, liksom inom skolorna mellan olika läroämnen. På riksnivå saknas en bred definition av kompetens- och kunskapsnivåerna både i fråga om lärarnas kompetens och innehållet i den grundläggande utbildningen.</p> <p>Arbetsgruppen anser att säkerhet inte bör göras till ett eget läroämne. Säkerhetsfostran ska i stället ingå i skolans verksamhetskultur och alla funktioner och läroämnen på ett naturligt sätt. Utvecklingen av säkerhetsplanering och säkerhetsfostran ska föras samman till en helhet som även omfattar bl.a. skolresor och skoltransporter samt olika särskilda situationer i anslutning till skolarbetet och undervisning som sker utanför skolmiljön.</p> <p>Enligt arbetsgruppen bör man definiera kompetens- och kunskapsnivåerna för säkerhetskompetens, utveckla innehållet och materialet i säkerhetsfostran samt lärarnas förmåga att inkludera olika delområden inom säkerhetsfostran i sin undervisning. Dessutom bör man utveckla samarbetet inom säkerhetsfostran mellan skolorna, myndigheterna och andra organisationer på lokal nivå och utveckla säkerheten i inläringsmiljön och under skolresorna.</p> <p>Säkerhetsfostran inom den grundläggande utbildningen bör ge baskunskaper i anslutning till trygghet i vardagen och breda kunskaper om olika aspekter av säkerhet. Arbetsgruppen anser att den modell med säkerhetskort som används i arbetslivet inte lämpar sig för genomförande av säkerhetsfostran i den grundläggande utbildningen. Risken med en modell där man avlägger ett säkerhetskort är att det leder till mekaniska prestationer, inte inlärning. Modellen med säkerhetskort lämpar sig på nuvarande sätt för att uppnå och påvisa fördjupade, branschspecifika säkerhetskunskaper.</p>			
<p>Nyckelord</p>			
<p>Övriga uppgifter Elektronisk version, ISBN 978-952-491-490-1 (PDF), www.intermin.fi/publikationer</p>			
<p>Seriens namn och nummer Inrikesministeriets publikation 31/2009</p>	<p>ISSN 1236-2840</p>	<p>ISBN 978-952-491-489-5</p>	
<p>Sidoantal 60</p>	<p>Språk finska</p>	<p>Pris</p>	<p>Sekretessgrad offentlig</p>
<p>Distribution Inrikesministeriet</p>		<p>Förläggare/utgivare Inrikesministeriet</p>	

Sisällys

1 Johdanto.....	3
2 Lasten ja nuorten turvallisuustilanne.....	4
2.1 Tapaturmat ja itse aiheutetut vammat	4
2.2 Koulukiusaaminen, masentuneisuus ja alkoholinkäyttö	7
2.3 Nettiturvallisuus	8
2.4 Lapset ja tulen käyttö	8
2.5 Lapset ja nuoret rikoksen tekijöinä ja kohteina	9
3 Turvallisuuskasvatus perusopetuksessa.....	9
3.1 Koululainsäädäntö.....	9
3.2 Opetussuunnitelmasta	11
3.3 Perusopetuksen arvopohja.....	12
3.4 Perusopetuksen tehtävä	13
3.5 Perusopetuksen oppimisympäristö.....	13
3.6 Toimintakulttuuri ja työtavat	14
3.7 Turvallisuus opetussuunnitelman perusteissa	14
3.8 Aihekokonaisuudet.....	15
3.9 Oppiaineet	17
3.10 Oppilashuolto	18
3.11 Esiopetus	19
3.12 Turvallisuusteeman toteutuminen kouluissa.....	20
3.13 Turvallisuuskasvatus opettajakoulutuksessa ja opettajien täydennyskoulutuksessa	25
3.14 Haasteita.....	26
4 Katsaus meneillään oleviin lasten ja nuorten turvallisuutta edistäviin hankkeisiin sekä asiaa pohtineiden työryhmien toimenpide-ehdotuksiin.....	27
4.1 Paikallinen turvallisuussuunnittelu	27
4.2 Koulujen pelastussuunnittelun, kriisitilannevalmiuden ja viranomaisyhteistyön kehittäminen (SM)	29
4.3 Oppilashuollon kehittäminen (STM ja OPM).....	30
4.4 Kansallinen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelma	31
4.5 Tapaturmien laaja-alainen ehkäisy alueellisella ja paikallisella tasolla yhteisönäkökulmasta – Valtakunnallinen menetelmien kehittäminen.....	32

4.6 Pelastuslain uudistamishanke (SM)	32
4.7 Valtakunnallinen liikenneturvallisuussuunnitelma	33
4.8 Etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien turvallisuus paikallisessa turvallisuussuunnittelussa (SM)	33
4.9 Kuritusväkivaltatyöryhmä.....	34
4.10 Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 28.5.2009/380	35
4.11 Lasten turvaksi hanke 2007 - 2009 (MLL)	35
5 Perusopetuksen turvallisuuskasvatuksen kehittämistarpeet	36
5.1 Hahmotelma turvallisuusopetuksen toteuttamisesta	36
5.2 Turvallisuuskasvatuksen opintokokonaisuus – turvallisuuskortti.....	37
5.3 Työryhmän ehdotuksia.....	39
Lähdeluettelo:	40

Liitteet

LIITE	43
Tilastoja lasten ja nuorten turvallisuudesta	43
Tapaturmat.....	43
Koulukiusaaminen, masentuneisuus ja alkoholinkäyttö.....	51
Lapset ja tulen käyttö.....	58
Lapset ja nuoret rikoksen tekijöinä ja kohteina	59

1 Johdanto

Valtioneuvoston hyväksymän sisäisen turvallisuuden ohjelman yhtenä kehittämisalueena on kansalaisten turvallisuustietojen ja taitojen edistäminen. Turvallisuuskasvatus on keskeistä koulutuksen ja osaamisen kehittämisessä perusopetuksessa. Tavoitteena on antaa kaikille oppilaille samantasoinen ja -laajuinen kvalifioitu turvallisuusopetus. Valtioneuvoston 8.5.2008 antamassa periaatepäätöksessä Sisäisen turvallisuuden ohjelmasta todetaan kohdan 5.2 Koulutuksen ja osaamisen kehittäminen, toimenpide 1 kohdassa:

Jokainen oppilas suorittaa osana peruskoulutusta turvallisuuskortin, joka antaa tiedolliset ja taidolliset valmiudet arvioida arjen riskejä ja toimia onnettomuus ja tapaturmatilanteissa.

Sisäasiainministeriö asetti 14. tammikuuta 2009 perusopetuksen turvallisuuskortin ohjausryhmän toimikaudeksi 1.1.2009 - 31.12.2011. Valtioneuvoston hyväksymän sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaan jokainen peruskoulun oppilas suorittaa osana peruskoulutusta turvallisuuskortin, joka antaa tiedolliset ja taidolliset valmiudet arvioida arjen riskejä ja toimia onnettomuus- ja tapaturmatilanteissa. Ohjausryhmän tehtävänä oli:

- asettaa valmisteluryhmät opetuksen aihealueittaista suunnittelua ja kokoamista varten
- opetuksen valmistelun seuranta ja valvonta
- turvallisuuskortin sisällön hyväksyminen
- muodollisen esityksen tekeminen turvallisuuskortin sisällyttämisestä opetukseen.

Ajatus turvallisuuskortista turvallisuustaitojen oppimiskokonaisuuden tavoitteena perustuu Suomessa monilla turvallisuuden osa-aloilla käytössä oleville koulutuskokonaisuuksille, joiden hyväksytystä suorittamisesta kurssilainen saa kortin todistukseksi ja suoritus kirjataan valtakunnalliseen rekisteriin. Tulityökortin ja työturvallisuuskortin ja hygieniapassin osalta voimassa oleva kortti on edellytyksenä työskentelylle tietyissä työtehtävissä ja työpaikoilla.

Ohjausryhmään nimettiin jäseniksi:

pelastusylijohtaja Pentti Partanen, sisäasiainministeriön pelastusosasto (puheenjohtaja)
johtaja Jorma Kauppinen, opetushallitus, (varapuheenjohtaja)
ylitarkastaja Maria Biskop, opetusministeriö
neuvotteleva virkamies Merja Söderholm, sosiaali- ja terveysministeriö
hallitusneuvos Anna-Liisa Tarvainen, liikenne- ja viestintäministeriö
ylitarkastaja Maija Peltokangas, sisäasiainministeriön pelastusosasto
erityisasiantuntija Mikko Lampikoski, sisäasiainministeriön poliisiosasto

komisario Jere Roimu, Helsingin poliisilaitos
tiedotuspäällikkö Juha Hassila, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö
projektipäällikkö Kristiina Juvas, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (sihteeri).

Ryhmän asiantuntijajäsenenä on toiminut opetusneuvos Pekka Iivonen opetushallituksesta.

Perusopetuksen turvallisuuskoulutuksen kehittämistyö ajoittuu perusopetuksen opetussuunnitelmien uudistamistyön kannalta sopivaan vaiheeseen. Opetussuunnitelmien perusteita uusitaan noin 10 vuoden jaksoissa ja seuraavan uudistuksen käyttöönoton arvioidaan olevan vuosina 2013 - 2014. Turvallisuusopetuksen suuntaviivat tulisi saada mukaan opetussuunnitelmien muutosvalmisteluun.

Erilaisten arkisten tilanteiden hallinta ja toimiminen niissä turvallisesti on haastavaa kenelle tahansa suomalaiselle, mutta sitä se on erityisesti erilaisen kulttuurisen taustan omaaville Suomeen ulkomailta muuttaneille perheille ja heidän lapsilleen.

Ryhmä jättää tässä vaiheessa väliraportin, joka käsittelee perusopetuksen turvallisuuskasvatuksen nykytilannetta ja kehittämistarpeita sekä ehdotusta jatkotyön pohjaksi. Ryhmä odottaa ministeriryhmän linjausta ja jatkotyön resursointia.

2 Lasten ja nuorten turvallisuustilanne

Lapsi ja nuori on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksensä eri vaiheissa varsin altis erilaisille tapaturmille ja muille vahingoille. Tapaturma- ja vahinkotilastot sekä erilaiset turvallisuusselvitykset tarkentavat kuvaa lasten ja nuorten arjen turvallisuudesta ja nostavat esille tekijöitä, joihin vaikuttamalla tämän ikäryhmän terveyteen ja hyvinvointiin voidaan konkreettisesti vaikuttaa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemassa Kansallisen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelman raportissa *Turvallinen elämä lapsille ja nuorille* (2009) tarkastellaan lasten ja nuorten tapaturmia laajasti. Koululaisten osalta Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttama kouluturvallisuuskysely ja poliisiammattikorkeakoulun julkaisema tutkimus lasten ja nuorten väkivaltakokemuksista antavat arvokasta tietoa lasten ja nuorten arjen turvallisuuden kehittämiseen. Poliisin ja pelastusalan tilastot sekä eri tutkijoiden raportit täydentävät kuvaa turvallisuustilanteesta.

2.1 Tapaturmat ja itse aiheutetut vammat

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tapaturmatietokannan mukaan vuosittain yli 300 lasta ja alle 25-vuotiaista kuolee tapaturman, väkivallan ja itse aiheutettujen vammojen

vuoksi, minkä lisäksi yli 14 000 joutuu sairaalaan vuodeosastohoitoon. Tapaturmat ovat suurin yksittäinen alle 25-vuotiaiden kuolemanaiheuttaja. (Tarkemmat tilastotiedot on sijoitettu liitteeseen 1.)

Suomessa 15 - 24-vuotiaista tapaturmaisesti kuolleista neljännes oli päihtyneitä. Väkivaltaisesti kuolleista päihtyneiden osuus oli jopa 44 % ja itsemurhistakin 43 % tehtiin päihtyneenä. (THL 2009).

Suomessa vuosina 2003 - 2007 kaikista 1 - 24-vuotiaiden kuolemissa tapaturmien osuus oli pojilla 40 % ja tytöillä 30 %, kun työikäisillä vastaavat osuudet olivat miehillä 17 % ja naisilla 11 %.

Hukkumiskuolemia tapahtui alle 25-vuotiaille vuosina 2000 - 2007 keskimäärin 21 vuotta kohden (tarkasteluajanjaksona yhteensä 170). Hukkumistapaturmiin liittyviä vuodeosastohoitajaksoja oli keskimäärin 47 kpl vuosittain (tarkasteluajanjaksona yhteensä 376). Riskiryhmät ovat pikkulapset (0 - 6-vuotiaat) ja nuoret (16 - 24-vuotiaat).

Myrkytyskuolemia tapahtui alle 25-vuotiaille vuosina 2000 - 2007 keskimäärin 36 vuodessa (yhteensä 286). Myrkytystapaturmiin liittyviä vuodeosastohoitajaksoja oli keskimäärin 612 vuotta kohden (tarkasteluajanjaksona yhteensä 4 899). Riskiryhmiin kuuluvat

- Alle 5-vuotiaat: lääkkeet, ei-farmaseuttiset
- 12 - 15-vuotiaat: alkoholi
- Kuolemat: 18 - 24-vuotiaat: lääkkeet (alkoholi)

Vuodeosastohoitajaksot ovat ajanjaksolla vuodesta 1971 vuoteen 2005 alle 10-vuotiaiden osalta vähentyneet, mutta 10 - 19-vuotiaiden osalta lisääntyneet. Syynä on lisääntynyt alkoholin käyttö. Vuosina 1998 - 2007 ovat 15 - 24-vuotiaiden kuolemat lievässä nousussa.

Kaatumiset ja putoamiset aiheuttivat alle 25-vuotiaille vuosina 2000 - 2007 kuolemia keskimäärin 7 vuotta kohden (tarkasteluajanjaksona yhteensä 53).

Vuodeosastohoitajaksoja oli keskimäärin 7 327 vuodessa (tarkasteluajanjaksona yhteensä 58 616). Kaatumistapaturmat ovat tavallisin tapaturmatyyppi ympäristössä kuin ympäristössä, suurin osa sattuu kuitenkin vapaa-ajalla. Riskiryhmään kuuluvat

- pojat ja miehet,
- alle 1-vuotiaat ja 3-11-vuotiaat, joiden kohdalla putoamiset ovat keskeisin tapaturman syy sekä
- 11 - 15-vuotiaat ja 18 - 21-vuotiaat, joilla kaatumiset ovat yleisimpiä tapaturman aiheuttajia.

Vuoden 2008 kouluterveyskyselyn mukaan välitunneilla tapaturmia sattui 6 %:lle ja liikuntatunneilla 17 %:lle kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista.

Teknisen- ja tekstiilityön tunneilla 3 % oppilaista ilmoitti satuttaneensa itsensä tapaturmaisesti. Muiden oppiaineiden tunneilla myös 4 % vastaajista oli loukkaantunut tapaturmaisesti. Koulumatkalla vähintään yhteen tapaturmaan joutui 6 % oppilaista.

Itse aiheutetut vammat aiheuttivat vuosina 2000 - 2007 kuolemia keskimäärin 127 vuotta kohden (tarkasteluajanjaksona yhteensä 1 014). Vuodeosastohoitojaksoja oli keskimäärin 678 vuodessa (tarkasteluajanjaksona yhteensä 5 420).

Lapset ja nuoret tieliikenteessä

Liikenteessä tapahtui alle 25-vuotiaiden tapaturmaisista kuolemista vuosina 2000 - 2007 keskimäärin 101 vuodessa (tarkasteluajanjaksona yhteensä 810). Vuodeosastohoitojaksoja oli keskimäärin 2 896 vuotta kohden (tarkasteluajanjaksona yhteensä 23 170). (Tarkemmat tilastotiedot on sijoitettu liitteeseen 1.)

Lasten ja nuorten turvallisuutta parannetaan tehokkaimmin yleisillä liikenneturvallisuustoimenpiteillä. Näiden lisäksi tarvitaan lapsille ja nuorille suunnattuja erityistoimia. Liikennekasvatuksesta erityisvastuu on perheillä, päivähoitojärjestelmällä, esiopetuksella ja peruskoululla. Näissä ympäristöissä luodaan pohja liikenneturvallisuuden arvostukselle. Lasten oppimisen kannalta tärkeää on myös aikuisten esimerkki liikenteessä.

Lasten (alle 15-vuotiaiden) liikenneturvallisuus on kehittynyt viime vuosina myönteiseen suuntaan. Lapsiakin kuitenkin edelleen kuolee ja loukkaantuu liikenteessä henkilöauton matkustajina, pyöräilijöinä ja jalankulkijoina. Kuolemat tapahtuvat pääosin taajaman ulkopuolisilla teillä ja loukkaantumisista taas suurin osa taajamassa.

Liikenne- ja viestintäministeriö on antanut asetuksen koulu- ja päivähoitokuljetusten kuormituksesta ja turvallisuusjärjestelyistä (553/2006). Se sisältää mm. kuormitussäännökset, kyydin merkitsemisen ja suosituksen käyttää alkolukkoa.

Mopojen määrä on lisääntynyt huomasti viime vuosien aikana. Lähes puolet koko 15-vuotiaiden ikäluokasta suoritti vuonna 2008 mopokortin. Samalla mopo-onnettomuuksien määrä on lisääntynyt selvästi. Yleisimpiä riskitekijöitä vakavissa onnettomuuksissa ovat kypärättömyys, viritetty mopo, alkoholi, vähäinen ajokokemus ja suuri tilannenopeus.

Nuorten kuljettajien väestöön suhteutettu kuolemanriski liikenteessä on yli kolminkertainen muuhun väestöön verrattuna. Osa riskeistä selittyy kokemattomuudella ja muilla nuorille yhteisillä tekijöillä ja osa perustuu yksilölliseen riskinottoon. Nuoren kuljettajan tyyppionnettomuus tapahtuu kesällä, viikonloppuna, yöllä, ajonopeutta on liikaa ja auto suistuu tieltä ulos. Kyydissä on usein ikätovereita ja alkoholi lisää hallitsematonta käyttäytymistä.

2.2 Koulukiusaaminen, masentuneisuus ja alkoholinkäyttö

Kiusaaminen on vakava ongelma sekä lasten ja nuorten keskuudessa että myöhemmin työelämässä. Kiusaaminen aiheuttaa vakavimmillaan nuoren mielenterveyden menetyksen ja johtaa itse- tai joukkotuhoiseen käyttäytymiseen. Sekä Jokelan että Kauhajoen koulusurmien taustalla on raportoitu surmaajan olleen koulukiusattu. Tarkemmat tilastotiedot koulukiusaamisesta, masentuneisuudesta ja alkoholin käytöstä on sijoitettu liitteeseen 1.

Poliisiammattikorkeakoulun julkaisemassa Lapsiuhritutkimuksessa noin neljännes kuudennen luokan oppilaista ja noin viidennes yhdeksännen luokan oppilaista ilmoitti kokeneensa ikätoverien välisiä pahoinpitelyjä. Fyysisesti väkivaltaista kiusaamista ilmoitti kokeneensa noin 10 prosenttia vastaajista ja henkistä kiusaamista noin 20 prosenttia vastaajista. Tyttöjen osalla henkisen väkivallan kohteeksi joutuminen on poikia yleisempää.

Tomi Kiilakoski kirjoittaa oikeusministeriön julkaisemassa raportissa Viiltoja: ”Eri tutkimukset osoittavat, että väkivalta on yleistä myös suomalaisessa koulussa. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksen mukaan pahoinpitelyn tai sen uhkauksen kohteeksi oli viimeisen 12 kuukauden aikana joutunut 9-luokkalaisista pojista 40 ja tytöistä vajaa 30 prosenttia. Vastaavat luvut 6-luokkalaisilla pojilla olivat vajaa 40 ja tytöillä hieman yli 20 prosenttia. Tämä tutkimus saa tukea Mannerheimin Lastensuojeluliiton laajasta tutkimuksesta, jossa kysyttiin, kuinka moni oli kokenut fyysisen väkivallan tekoja koulussa viimeisen 12 kuukauden aikana. Pojista 24 ja tytöistä viisi prosenttia oli kokenut niitä. Kouluväkivalta koskettaa siis laajasti suomalaisia koululaisia. Tutkimukset tuovat esiin myös kouluväkivallan sukupuolittuneen luonteen: pojat joutuvat väkivallan uhreiksi tyttöjä useammin.

Tutkimusten luvut eivät synny tyhjästä, vaan koulukulttuurissa voi olla väkivaltaa hiljaisesti tukevia käytänteitä. Nuorisotutkimuksissa on tuotu esiin, että koulu on eräs keskeinen väkivallan areena. Siellä tapahtuva väkivalta voi jäädä huomaamatta tai sen ilmitullessa sitä ei hoideta riittävällä tavalla.”

Kouluterveyskyselyn mukaan kahdeksannen ja yhdeksännen luokan tytöistä 6 % on vailla ystävää ja pojista 14 - 15 %. Kahdeksannen ja yhdeksännen luokan tytöt kokevat poikia useammin lievää (tytöistä 14 - 15 % ja pojista 8 - 9 %), keskivaikeaa (tytöistä 14 % ja pojista 6 - 7 %) masentuneisuutta tai vaikeaa masentuneisuutta (tytöistä 4 % ja pojista 2 %).

Kahdeksaluokkalaisista puolet ja yhdeksäsluokkalaisista 70 % ilmoittaa käyttävänsä alkoholia joskus. Kahdeksaluokkalaisista 6 - 7 % ja yhdeksäsluokkalaisista 10 - 2 % ilmoittaa käyttävänsä alkoholia vähintään kerran viikossa.

Liitteen taulukoissa tarkastellaan koulukiusaamista ja siihen puuttumista, masennusta sekä alkoholin käyttöä kouluterveyskyselyn pohjalta.

2.3 Nettiturvallisuus

Netti on osa lasten ja nuorten arkea. Netin käyttöön liittyy kuitenkin myös turvallisuusvaaroja. Tyypillisimpiä netissä tapahtuvia rikoksia ovat tekijänoikeuksien loukkaaminen, kunnianloukkaus, yksityiselämää koskevien tietojen levittäminen, laiton uhkaus ja tietomurto. Mannerheimin Lastensuojeluliitto on kouluviihtyvyysskyselyssään 2008 kartoittanut 12 - 17 -vuotiaiden kielteisiä kokemuksia netissä. Vastaajia oli 17 811 ja heistä 75 % oli tyttöjä:

- Häiritseviä seksuaalisia viestejä netissä (18 %)
- Pilkattu keskustelupalstalla, chatissä, tms. (17 %)
- Levitetty juoruja nettiin (11 %)
- Joku käyttänyt kirjautumistunnuksiani (9 %)
- Jätetty ulkopuolelle pelissä tai keskustelupalstalla (5 %)
- Levitetty kiusallisia kuvia nettiin (4 %)
- Levitetty kiusallisia videoita nettiin (1 %)

- Ei mitään edellisistä (73 %)

Poliisiammattikorkeakoulun julkaisemassa Lapsiuhritutkimuksessa tarkasteltiin internetissä tai matkapuhelimella tapahtuvaa kiusaamista ja häirintää. Yleisin tarkastelluista uhrikokemuksista oli tekstiviestikiusaaminen. Seuraavaksi yleisin uhrikokemus koski internetissä levitetyn perättömän huhun tai pahaa kirjoittamisen kohteeksi joutumista.

2.4 Lapset ja tulen käyttö

Brita Somerkoski on väitöskirjassaan (2008) tutkinut lasten luvatonta tulen käsittelyä ja toteaa sen olevan luultua yleisempää. 37 % pojista ja 25 % tytöistä 661 oppilaan tutkimusaineistosta raportoi käsitelleensä tulta luvattomasti. Kaikkiaan kolmannes oppilaista raportoi leikkineensä tulella. Yleisin tulen sytyttelypaikka oli koti tai kodin lähiympäristö. Liitteessä olevassa taulukossa tarkastellaan lasten ja nuorten sytyttämiä paloja pelastuslaitoksittain. Koko maassa menetetyin omaisuuden arvo oli vuonna 2007 181449 € ja vuonna 2008 108 459 €. Tilastossa ei ole mukana jäteastiapaloja, koska lasten ja nuorten osuutta sytyttäjinä näiden palojen osalta ei ole voitu tilastoista eritellä.

Tuhopoltot Suomessa (Laitinen & Niskanen 2002) tutkimuksen mukaan 21,9 % tuhopolttajista oli 15 - 20-vuotiaita. Lasten sytyttämien tulipalojen osalta rajanveto on tutkijoiden mukaan vaikeaa ”leikkimisen” ja tahallisen sytyttämisen välillä. Tutkimuksessa todetaan edelleen, että vielä noin 100 vuotta sitten ”leikki tulella” oli

lähes tuntematon käsite. Tulta tarvittiin tuolloin jokapäiväisissä tilanteissa ja siksi lapset oppivat käsittelemään tulta oikein ja olivat tietoisia siihen liittyvistä vaaroista. Sen sijaan nykyään avotulta hyödynnetään harvoin, jolloin puuttuva tieto tulen käsittelystä saattaa johtaa vaarallisiin tilanteisiin.

2.5 Lapset ja nuoret rikoksen tekijöinä ja kohteina

Poliisille ilmoitetaan vain osa lapsiin ja nuoriin kohdistuneista rikoksista. Tilastot antavat kuitenkin suuntaa lapsiin ja nuoriin kohdistuvien ja alle 18-vuotiaiden tekemien rikosten kehityssuunnasta. Poliisiammattikorkeakoulun julkaisemassa Lapsiuhritutkimuksessa, jossa on tarkasteltu lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa, todetaan, että suuri osa lasten ja nuorten toinen toisiinsa kohdistamasta väkivallasta jää vaille huomiota. Kuritusväkivaltaa ei aina mielletä rikokseksi. Lapset kohtaavat väkivaltaa paitsi suoraan itseensä kohdistuvana myös epäsuorasti esimerkiksi perheväkivallan silminnäkijöinä tai medioiden välityksellä. Lapsiuhritutkimuksessa, joka kohdistui 431 alakouluun ja 161 yläkouluun, pahoinpitelyn kohteeksi viimeisen 12 kuukauden aikana kertoi joutuneensa noin viidennes vastaajista. Jos tarkastellaan pahoinpitelyn kohteeksi joutumisen lisäksi myös vastaajia, joita on yritetty pahoinpidellä tai uhattu fyysisellä väkivallalla, on näiden tekojen kohteeksi joutunut noin kolmannes vastaajista.

3 Turvallisuuskasvatus perusopetuksessa

3.1 Koululainsäädäntö

Perusopetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja koulun henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä (Perusopetuslaki (628/1998) 3 § 2 mom.). Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (Perusopetuslaki (628/1998) 29 § 1 mom.).

Opetushallituksen on antanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määräykset suunnitelman laadinnasta oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. (Perusopetuslaki (628/1998) lisäys 13.6.2003/477) 29 § 2 mom.) Lähtökohtana on oppilaiden ja koulun henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Opetuksen järjestäjän tulee tehdä opetussuunnitelman laadinnan yhteydessä tämä sekä toimeenpanna se ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin tarkennetaan oppilashuoltoa sekä oppimisympäristön turvallisuutta ja kodin ja koulun yhteistyötä koskevia määräyksiä

uhka- ja vaaratilanteiden ennaltaehkäisyyn ja kriisitilanteiden psykososiaaliseen tukeen liittyvissä ohjeistuksissa.

Opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä koulu yhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. (Perusopetuslaki (628/1998 lisäys 13.6.2003/477) 29 § 3 mom.)

Perusopetuslain 29 § 3. momentissa tarkoitettussa järjestyssäännössä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa koulu yhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa koulun omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta koulurakennuksissa ja koulun alueella. (Perusopetuslaki (628/1998 lisäys 13.6.2003/477) 29 § 4 mom.)

Kouluissa ja oppilaitoksissa tulee olla pelastuslain edellyttämä pelastussuunnitelma. Se on pidettävä ajan tasalla ja siitä on tiedotettava tarvittavalla tavalla koulun koko henkilökunnalle ja muille, joiden on osallistuttava pelastussuunnitelman toimeenpanoon (Perusopetuslaki (628/1998) 29 §, Pelastuslaki (468/2003) 8, 9 ja 10 § sekä Opetushallituksen Määräys 1/011/2004).

Työturvallisuuslain mukaan työnantaja on tarpeellisilla toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Työnantajan on jatkuvasti tarkkailtava työympäristöä, työ yhteisön tilaa ja työtapojen turvallisuutta. Turvallisuuden ja terveellisyuden edistämiseksi työnantajalla on oltava työsuojelun toimintaohjelma, joka kattaa työolosuhteiden kehittämistarpeet ja työympäristöön liittyvien tekijöiden vaikutukset. Työnantajan ja työntekijöiden on yhteistoiminnassa ylläpidettävä ja parannettava työturvallisuutta työpaikalla. (Työturvallisuuslaki (738/2002) 8 ja 9 §)

E erityisenä kohtana perusopetuslaissa on säädös häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan oppilaan poistamisesta.

Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka koulun tilaisuudesta oppilas, joka ei noudata perusopetuslain 36 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumismääräystä. Rehtorilla ja opettajalla on myös oikeus poistaa koulun alueelta oppilas, joka ei poistu saatuaan tiedon 36 §:n 3 momentissa tarkoitettua opetuksen epäämisestä.

Jos poistettava oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia oppilaan poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

Rehtori ja opettaja voivat lain 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimia yhdessä tai kumpikin erikseen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (Rikoslaki (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Lisäksi perusopetuslakiin on lisätty 8 a luku (19.12.2003/1136), jossa on aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevat säädökset. Luvun 48 d §:ssä, oikeus turvalliseen toimintaympäristöön ja opintososiaaliin etuihin, todetaan, että aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen toimintaympäristöön. (Perusopetuslaki (628/1998) lisäys 19.12.2003/1136) 8a luku 48d §)

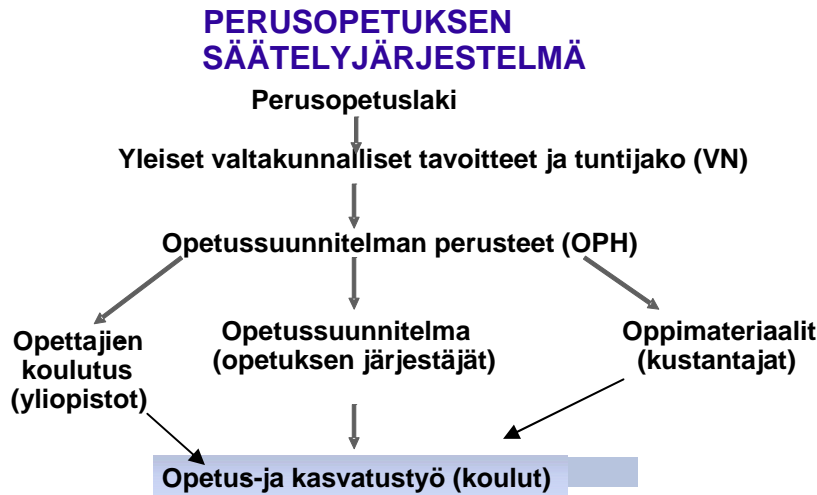
3.2 Opetussuunnitelmasta

Perusopetusta säätelevät perusopetuslaki (628/1998) ja –asetus (852/1998) ja valtioneuvoston asetus perusopetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (1435/2001). Valtakunnalliset tavoitteet korostavat perusopetuksen sivistystehtävän lisäksi erityisesti opetuksen kasvatuksellisia tavoitteita, oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen, opetuksessa annettavia tietoja ja taitoja sekä koulutuksellisen tasa-arvon edistämistä ja elinikäistä oppimista. Perusopetuksen tavoitteena on lisäksi turvata riittävä yhdenvertaisuus koulutuksessa koko maassa. (VNA 2001, 2. luku)

Opetushallitus päättää perusopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä antamalla kaikkia opetuksen järjestäjiä sitovan normin, opetussuunnitelman perusteet. Opetussuunnitelman perusteissa määritellään paitsi eri oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt myös niin sanotut aihekokonaisuudet, jotka ovat kasvatusta ja opetusta eheyttäviä teemoja. Aihekokonaisuuksien kautta vastataan ajan koulutushaasteisiin. Opetussuunnitelman perusteissa on määräykset myös muun muassa erityisopetuksesta, oppilashuollosta, oppilaan arvioinnista sekä kodin ja koulun yhteistyöstä. Uusin opetussuunnitelmaudistus liittyy prosessiin, jonka aloitti esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden laatiminen vuonna 2000 ja Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet vuonna 2004.

Suomessa yleissivistävän koulutuksen osalta viranomaisvalmistelu etenee alla olevan perusopetuksen säätelyjärjestelmää kuvaavan kaavion mukaisesti.

Lainsäädännön ja opetussuunnitelman perusteiden pohjalta opetuksen järjestäjät laativat paikalliset kunta- ja/tai koulukohtaiset opetussuunnitelmat. Yhdeksänkymmentä prosenttia perusopetuksen järjestäjistä on kuntia, jäljelle jäävään kymmeneen prosenttiin sisältyy valtio, säätiöitä ja yksityisiä. Opetussuunnitelma ohjaa koulun käytännön opetustoimintaa ja kasvatustyötä. Vanhemmilla on mahdollisuus osallistua koulun opetussuunnitelman laatimiseen ja kasvatustavoitteiden määrittelyyn. Myös opettajankoulutus ja oppimateriaalit vaikuttavat opettajan työhön ja opetukseen, vaikka ne eivät olekaan osa virallista ohjausjärjestelmää.

3.3 Perusopetuksen arvopohja

Perusopetuksen arvopohja määritellään Perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa 2004 kohdassa opetuksen järjestämisen lähtökohdat. Perusopetuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Perusopetus edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista.

Opetuksen perustana on suomalainen kulttuuri, joka on kehittynyt vuorovaikutuksessa alkuperäisen, pohjoismaisen ja eurooppalaisen kulttuurin kanssa. Opetuksessa otetaan huomioon suomalaisen kulttuurin monipuolistuminen myös eri kulttuureista tulevien maahanmuuttajien myötä. Opetuksen avulla tuetaan oppilaan oman kulttuuri-identiteetin rakentumista sekä hänen osallisuuttaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja globaalistuvassa maailmassa. Sen avulla edistetään myös suvaitsevaisuutta ja kulttuurien välistä ymmärtämystä.

Perusopetuksessa eri oppiaineiden opetus on poliittisesti sitoutumatonta ja uskonnollisesti tunnustuksetonta.

Perusopetuksen paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee tarkentaa opetuksen perustana olevia arvoja. Niiden tulee välittyä opetuksen tavoitteisiin ja sisältöihin sekä jokapäiväiseen toimintaan.

3.4 Perusopetuksen tehtävä

Yhteiskunnan jatkuvuuden varmistamiseksi ja tulevaisuuden rakentamiseksi perusopetuksen tehtävänä on siirtää kulttuuriperintöä sukupolvelta toiselle, kartuttaa tarvittavaa tietoa ja osaamista sekä lisätä tietoisuutta yhteiskunnan perustana olevista arvoista ja toimintatavoista. Sen tehtävänä on myös kehittää kykyä arvioida asioita kriittisesti, luoda uutta kulttuuria sekä uudistaa ajattelu- ja toimintatapoja.

3.5 Perusopetuksen oppimisympäristö

Oppimisympäristöllä tarkoitetaan oppimiseen liittyvää fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuutta, jossa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat.

Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluvat erityisesti koulun rakennukset ja tilat sekä opetusvälineet ja oppimateriaalit. Siihen kuuluvat lisäksi muu rakennettu ympäristö ja ympäröivä luonto. Opiskelutilat ja -välineet suunnitellaan ja järjestetään siten, että ne mahdollistavat monipuolisten opiskelumenetelmien ja työtapojen käytön. Työvälineet ja materiaalit sekä kirjastopalvelut ovat oppilaan käytettävissä niin, että ne antavat mahdollisuuden aktiiviseen ja myös itsenäiseen opiskeluun. Oppimisympäristön varustus tukee oppilaan kehittymistä nykyaikaisen tietoyhteiskunnan jäseneksi ja antaa tilaisuuksia tietokoneiden ja muun mediatekniikan sekä mahdollisuuksien mukaan tietoverkkojen käyttämiseen. Fyysisen oppimisympäristön esteettisyyteen tulee myös kiinnittää huomiota.

Psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön muodostumiseen vaikuttavat toisaalta yksittäisen oppilaan kognitiiviset ja emotionaaliset tekijät, toisaalta vuorovaikutukseen ja ihmissuhteisiin liittyvät tekijät.

Oppimisympäristön tulee tukea oppilaan kasvua ja oppimista. Sen on oltava fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallinen ja tuettava oppilaan terveyttä. Tavoitteena on tukea oppilaan oppimismotivaatiota ja uteliaisuutta sekä edistää hänen aktiivisuuttaan, itseohjautuvuuttaan ja luovuuttaan tarjoamalla kiinnostavia haasteita ja ongelmia. Oppimisympäristön tulee ohjata oppilasta asettamaan omia tavoitteitaan ja arvioimaan omaa toimintaansa. Oppilalle voidaan antaa mahdollisuus osallistua oppimisympäristönsä rakentamiseen ja kehittämiseen.

Oppimisympäristön tulee tukea myös opettajan ja oppilaan välistä sekä oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta. Sen tulee edistää vuoropuhelua ja ohjata oppilaita työskentelemään ryhmän jäsenenä. Tavoitteena on avoin, rohkaiseva, kiireetön ja myönteinen ilmapiiri, jonka ylläpitämisestä vastuu kuuluu sekä opettajalle että oppilaille.

3.6 Toimintakulttuuri ja työtavat

Koulun toimintakulttuuri vaikuttaa merkittävästi koulun kasvatukseen ja opetukseen ja sitä kautta oppimiseen. Tavoitteena on, että koulun kaikki käytännöt rakennetaan johdonmukaisesti tukemaan kasvatus- ja opetustyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Toimintakulttuuriin kuuluvat kaikki koulun viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit sekä arvot, periaatteet ja kriteerit, joihin koulutyön laatu perustuu. Toimintakulttuuriin kuuluu myös oppituntien ulkopuolinen koulun toiminta kuten juhlat, teemapäivät sekä erilaiset tapahtumat. Koulun kasvatustavoitteiden ja arvojen sekä aihekokonaisuuksien tulee konkretisoitua toimintakulttuurissa. Tavoitteena on toimintakulttuuri, joka on avoin ja vuorovaikutteinen sekä tukee yhteistyötä niin koulun sisällä kuin kotien ja muun yhteiskunnan kanssa. Myös oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun toimintakulttuurin luomiseen ja sen kehittämiseen.

Oppilaiden erilaiset oppimistyyliä ja sekä tyttöjen ja poikien väliset että yksilölliset kehityserot ja taustat tulee ottaa huomioon. Toteutettaessa opetusta yhdysluokissa tai yhdessä esiopetusryhmän kanssa on otettava huomioon myös eri vuosiluokkien tavoitteet ja omaleimaisuus. Työtapojen tulee muiden tavoitteiden ohella edistää sosiaalista joustavuutta, kykyä toimia rakentavassa yhteistyössä sekä vastuun kantamista toisista.

3.7 Turvallisuus opetussuunnitelman perusteissa

Pääasiallisesti perusopetuksen turvallisuuskasvatuksen keskeiset tavoitteet ja sisällöt määritetään opetussuunnitelman perusteisiin kirjatuissa aihekokonaisuuksissa. Turvallisuusteema on erityisesti kirjattu ”Turvallisuus ja liikenne”-aihekokonaisuuteen.

Turvallisuuteen liittyviä asioita käsitellään myös eri oppiaineissa ja kuten edellä on käynyt ilmi, opetuksen järjestämisen arvoperusta, perusopetuksen tehtävämäärittely, oppimisympäristö sekä toimintakulttuuri ja työtavat luovat edellytykset turvalliselle koulutyölle ja turvallisuutta edistävien asioiden ja toimintamallien oppimiselle.

3.8 Aihekokonaisuudet

Aihekokonaisuudet ovat kasvatus- ja opetustyön keskeisiä painoalueita.

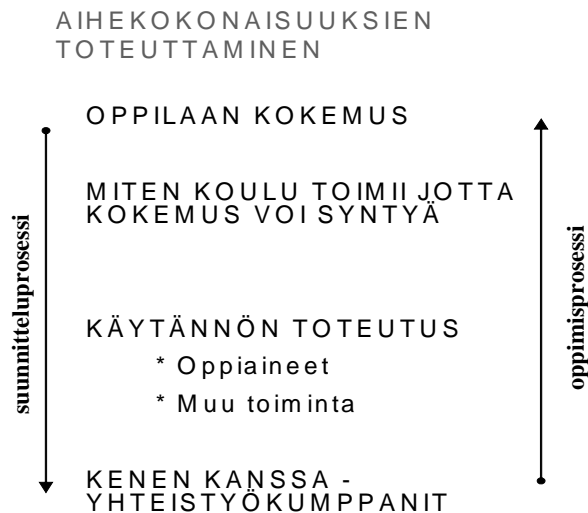
Perusopetuksen aihekokonaisuudeksi on Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin 2004 kirjattu seuraavat:

1. Ihmisenä kasvaminen
2. Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys
3. Viestintä ja mediataito
4. Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys
5. Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta
6. Turvallisuus ja liikenne ja
7. Ihminen ja teknologia

Vaikka turvallisuus on sanana kirjattu vain yhteen seitsemästä aihekokonaisuudesta, niin niistä jokaiseen liittyy myös turvallisuusteeman kannalta tärkeitä tavoitteita ja sisältöjä.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa aihekokonaisuudet tulee sisällyttää yhteisiin ja valinnaisiin oppiaineisiin sekä yhteisiin tapahtumiin, ja niiden pitää näkyä koulun toimintakulttuurissa.

Aihekokonaisuuksien toteuttamisen suunnittelun lähtökohtana on aina oltava oppilaan kokemus. Aluksi mietitään, miten oman koulun toiminta järjestetään, jotta oppilas voisi saada opittavaan asiaan liittyviä kokemuksia. Seuraavaksi etsitään käytännön toteuttamisen tavat eri oppiaineissa ja koulun muussa toiminnassa. Kunkin aihekokonaisuuden toteuttamiseen haetaan parhaiten tukevat yhteistyökumppanit.

Perusopetuksen turvallisuusopetuksen tavoitteena on opetussuunnitelman mukaan se, että oppilas oppii

- tunnistamaan turvallisuus- ja terveysriskejä, ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita sekä toimimaan terveyttä ja turvallisuutta edistävasti
- edistämään väkivallattomuutta ja toimimaan kiusaamistilanteissa rakentavasti
- toimimaan onnettomuus- ja kriisitilanteissa tarkoituksenmukaisesti
- toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti liikenteessä
- vaikuttamaan liikenneympäristön ja muun toimintaympäristön turvallisuuteen
- tuntemaan yhteiskunnan hyvinvointipalveluja

Näiden tavoitteiden keskeisiksi sisällöiksi opetussuunnitelman perusteissa 2004 on määritelty seuraavat sisällöt:

- onnettomuuksilta, päihteiltä ja rikollisuudelta suojautuminen omassa elinympäristössä
- työ- ja ympäristöturvallisuus
- terveyttä, turvallisuutta, väkivallattomuutta ja rauhaa parantavia toimintamalleja
- väkivallan ulottuvuudet lähiyhteisössä ja yhteiskunnassa
- keskeiset liikennesäännöt ja erilaiset liikenneympäristöt
- muut huomioon otettava liikennekäyttäytyminen, liikenneympäristön turvallisuus ja turvalaitteet
- kodin ja koulun yhteistyö turvallisuuden edistämiseksi.

3.9 Oppiaineet

Turvallisuus teema esiintyy oppiaineissa mm.:

- Äidinkieli ja kirjallisuus: eri aikojen kertomukset turvallisuuteen liittyvistä asioista, ihmisten ja aikakausien erilaisuus, tieto turvallisuudesta.
- Toinen kotimainen kieli: Turvallisuussanastoa, esimerkkejä ja tekstejä, joissa esillä turvallisuuteen liittyviä asioita, turvallisuuskulttuurista esimerkkejä
- Kielet: turvallisuuteen liittyvää sanastoa eri kielillä esimerkkejä ja tekstejä, joissa esillä turvallisuuteen liittyviä asioita, turvallisuuskulttuurista esimerkkejä, turvallisuudesta eri maissa esimerkkejä
- Matematiikka: tietojen kerääminen, tallentaminen ja käsitteleminen
- Ympäristö- ja luonnontieto: ympäristöön liittyvä turvallisuus, ihmisen ja luonnon suhde, ohjeiden noudattaminen koulussa, lähiympäristössä ja liikenteessä
- Biologia ja maantieto: Ympäristön vaarat, luonnon merkitys ihmiselle ja yhteiskunnalle, eri maantieteellisten alueiden erityispiirteet, luonnon tutkimus, ihmisen rakenne ja elintoinnot, vastuu omista teoista, maastossa liikkuminen, ihmisen ja ekosysteemin suhteet, ympäristönsuojelu, kestävä kehitys
- Fysiikka, kemia: aineiden ominaisuudet ja niihin liittyvä turvallisuus, laitteisiin liittyvä turvallisuus, turvallisuus ja fyysinen maailma, työturvallisuus, turvallisuus ja ympäristö, turvallisuus eri alueilla, tekniikka ja teknologia ja turvallisuus niissä
- Terveystieto: oma turvallisuus, liikenne, yhteisön turvallisuus, yksilön ja yhteisön väliset turvallisuusasiat, turvallisuutta vaarantavat aineet, turvallisuutta säätelevä säädäntö
- Uskonto: eettinen näkemys turvallisuuteen, erilaisuus, toisen ihmisen kunnioittaminen, arvokysymysten merkitys yhteiskunnassa ja elämässä, turvallisuuden ymmärtäminen osana ihmisen elämää
- Elämäkatsomustieto: Turvallisuus ja eettinen ajattelu, turvallisuuden ymmärtäminen osana ihmisen elämää, ihmisten erilaisuus ja kunnioittaminen
- Historia: turvallisuustietämyksen synty ja kehittyminen, tiedon hankinta ja käsittely, turvallisuuspolitiikka, veteraaniaasia, maanpuolustus, historiallinen tieto
- Yhteiskuntaoppi: turvallisuus ja yhteiskunta, lainsäädäntö, viranomaistoiminta eri sektoreilla, yhteiskunnan toimintaperiaatteet, yksilö ja yhteisö, päätöksenteko ja siihen vaikuttaminen, kansalaisen turvallisuus
- Musiikki: turvallisuusaiheista musiikkia,
- Kuvataide: turvallisuuteen liittyviä teemoja
- Käsityötyö: turvallinen tekeminen ja työturvallisuus, eri laitteiden oikea käsittely, toisen huomioonottaminen, tekniikka ja teknologia ja turvallisuus niissä
- Liikunta: turvallisuus liikenteessä ja vesillä, turvallinen liikkuminen, sääntöjen ja ohjeiden noudattaminen, maastossa liikkuminen, vastuullinen liikkuminen
- Kotitalous: kotiin ja eri aineisiin liittyvä turvallisuus, turvallinen toiminta
- Oppilaanohjaus: nuori yhteiskunnan jäsenenä, ryhmässä ja työssä toimiminen

3.10 Oppilashuolto

Oppilashuoltoon kuuluu lapsen ja nuoren oppimisen perusedellytyksistä, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää kouluyhteisön hyvinvointia. Oppilashuollolla edistetään välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria kouluyhteisössä sekä varmistetaan kaikille tasavertainen oppimisen mahdollisuus. Oppilashuollolla tuetaan yksilön ja yhteisön toimintakyvyn säilyttämistä fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa.

Oppilashuollolla edistetään lapsen ja nuoren oppimista sekä tasapainoista kasvua ja kehitystä. Oppilashuollon tavoitteena on oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain.

Opetussuunnitelmaan tulee laatia suunnitelma, jossa kuvataan oppilashuollon tavoitteet ja keskeiset periaatteet:

- toiminta kouluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin, turvallisuuden, sosiaalisen vastuullisuuden ja vuorovaikutuksen edistämiseksi
- oppilaille tarjottava yleinen oppilashuollollinen tuki ja ohjaus koulunkäynnissä sekä lapsen ja nuoren fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisessa
- yhteistyö oppimissuunnitelman tai henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa ja seuraamisessa sekä jatko-opintojen suunnittelussa
- oppilaille tarjottava oppilashuollollinen tuki erilaisissa vaikeuksissa ja kurinpitörangaistuksen yhteydessä sekä silloin, kun opetukseen osallistuminen on evätty
- oppilashuollon yhteistyö kodin, koulun, oppilashuollon palvelujen asiantuntijoiden tai muiden asiantuntijoiden ja paikallisten tukiverkostojen kanssa
- toimenpiteet ja työn- ja vastuunjako ongelma- ja kriisitilanteiden ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi tai hoitamiseksi:
  - poissaolojen seuranta
  - kiusaaminen, väkivalta ja häirintä
  - mielenterveyskysymykset
  - tupakointi ja päihteiden käyttö
  - erilaiset tapaturmat, onnettomuudet ja kuolemantapaukset
- koulumatkakuljetuksissa yleiselle turvallisuudelle asetettujen tavoitteiden toteuttaminen
- kouluruokailun järjestämisessä huomioon otettavien terveys- ja ravitsemuskasvatuksen ja tapakasvatuksen tavoitteet.

Hallitus on antanut kesäkuussa 2009 eduskunnalle esityksen laiksi perusopetuslain muuttamisesta (HE 109/2009). Muutokset koskevat oppimisen ja hyvinvoinnin tukeen

liittyviä perusopetuslain pykälää, joihin sisältyy myös oppilashuoltoa koskevat asiat. Lakimuutos velvoittaa Opetushallituksen ottamaan huomioon lakimuutosten vaikutukset vuoden 2000 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin sekä vuoden 2004 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Opetushallitus on käynnistänyt hallituksen esityksen pohjalta edellä mainittujen opetussuunnitelman perusteiden valmistelun yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

3.11 Esiopetus

Esiopetuksen keskeiset periaatteet ovat samat kuin varsinaisen perusopetuksen. Esiopetus pohjautuu opetuksen eheyttämiseen. Eheyttävä opetus muotoutuu kokonaisuuksista, jotka liittyvät toisaalta lapsen elämänpiiriin ja toisaalta lapsen maailmankuvaa laajentaviin ja jäsentäviin sisältöihin. Eheyttelyn opetuksen tavoitteista neuvotellaan yhdessä ja ne tiedostetaan siinä yhteisössä, jossa lapsi elää. Eheyttämisen monimuotoisuuden tulee ilmetä siten, että eri tiedonalat otetaan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioon ja niitä tarkastellaan osana kulloinkin valittua kokonaisuutta. Teemakokonaisuuksien valinnassa pyritään löytämään lapsille merkitykselliset asiat ottamalla heidät mukaan teemojen suunnitteluun. Eheyttetyt kokonaisuudet ja oppimisprosessi ovat tärkeämpiä kuin yksittäiset sisällöt. Kokemusten ja tietojen käsittely vuorovaikutuksessa aikuisten ja lasten kanssa monin eri tavoin on oppimisen keskeinen osa. Työtapoja määrittävät opetuksen tavoitteet ja tarkoituksenmukaisuus. Monipuolisella työtapojen käytöllä pyritään saamaan erilaisia kokemuksia ja taitoja eri tiedonaloista. Esiopetuksessa tiedonalojen sisältöjen avulla lapsi laajentaa maailmankuvaansa ja oppii itsestään oppijana. Esiopetuksen sisältöaluejako on tarkoitettu ohjaamaan opettajan työtä.

Esiopetuksessa turvallisuuteen liittyvä aines on kirjattu sisältöalueeseen Terveys. Esiopetuksessa edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä sekä kasvua ja kehitystä. Lasta autetaan tiedostamaan itsensä suhteessa muihin ja ympäristöön antamalla myönteisiä kokemuksia ja osallistumisen mahdollisuuksia. Luonnollisissa arkipäivän tilanteissa edistetään lapsen valmiuksia ymmärtää ja ottaa vastuuta omasta terveydestään ja turvallisuudestaan. Lasta ohjataan liikkumaan turvallisesti lähiympäristössä. Lasta ohjataan huolehtimaan terveydestään ja päivittäisestä henkilökohtaisesta hygieniastaan. Lapsen terveellisiä ruokatottumuksia tuetaan ja lasta ohjataan hyviin ruokailutapoihin. Toiminnalla ja tapakasvatuksella lasta ohjataan myönteisiin ihmissuhteisiin ja tunne-elämän terveyteen sekä välttämään väkivaltaa. Lapsen kasvua ja kehitystä tuetaan huolehtimalla työn, levon ja virkistykseen välisestä tasapainosta.

Esiopetuksen oppilashuolto on lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtimista. Sillä edistetään välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria ja varmistetaan kaikille tasavertainen kasvamisen ja oppimisen mahdollisuus.

Esiopetuksen oppilashuolto kuuluu kaikille esiopetuksessa työskenteleville. Sitä toteutetaan yhteistyössä kotien kanssa. Esiopetuksen oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Esiopetuksen oppilashuollon tavoitteena on luoda terve ja turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö sekä lapsen kehityksen ja oppimisen esteiden varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen.

Esiopetuksen oppilashuollon järjestäminen tulee opetussuunnitelmassa määrittellä yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Opetussuunnitelmassa tulee kuvata toiminta esiopetuksen oppimisympäristön terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi, lapselle tarjottava tuki ja ohjaus kehitykseen ja oppimiseen liittyvissä sekä muissa vaikeuksissa, yhteistyö kodin, muun varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa sekä oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden kanssa, toimenpiteet ja työn- ja vastuunjako erilaisten ongelmaj- ja kriisitilanteiden ehkäisemiseksi ja hoitamiseksi kuten kiusaaminen, väkivalta, häirintä sekä tapaturmat, onnettomuudet ja kuolemantapaukset, esiopetuksen kuljetuksissa yleiselle turvallisuudelle asetettujen tavoitteiden toteuttaminen sekä ruokailun järjestämisessä huomioon otettavien terveys- ja ravitsemuskasvatuksen ja tapakasvatuksen toteuttaminen.

3.12 Turvallisuusteeman toteutuminen kouluissa

Turvallisuuskasvatus kouluissa on turvallisuuden tukemista ja sen tulee perustua laajaan turvallisuuskäsitykseen. Opetus, turvallisuustaitojen ja valmiuksien varmistaminen on vain osa kokonaisuutta. Turvallisuuskasvatus toteutuu myös varautumisen – turvallisuussuunnitelmien ja valmiuksien varmistamisen – kautta. Koulun toimintakulttuuri, erityinen tuki ja oppilashuolto tukevat turvallisuuskasvatuksen toteutumista. Keskeisessä asemassa on myös yhteistyö viranomaisten ja järjestöjen kanssa, toiminta vaara- ja kriisitilanteissa sekä koulun tehtävän tukeminen terveydenhuollon ja psykososiaalisen huollon palveluja vahvistamalla. Koulujen ja viranomaisten välisestä yhteistyöstä sovitaan kunnan kanssa. Turvallisuuskumppanuus kehittää myös opettajien turvallisuustietoja.

Paikallisella tasolla kunta- ja koulukohtaisesti päätetään turvallisuusopetuksen käytännön toteutuksesta. Opetuksen toteutuminen riippuu kunnan, koulun ja opettajan kiinnostuksesta ja motivoituneisuudesta aihealueeseen. Koulut käyttävät opetuksen toteuttamisessa apuna eri järjestöjen (mm. Liikenneturva ja Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö) tuottamaa materiaalia ja toimivat monin paikoin yhteistyössä paikallisen poliisin tai pelastuslaitoksen kanssa. Yhteistyön muodot vaihtelevat ja niitä kehitetään jatkuvasti.

Turvallisuusopetukseen liittyvään aineistoa on saatavilla keskitetysti opetukseen tarkoitettulla tavalla koottuna mm. Opetushallituksen www.edu.fi –portaalissa **Turvanetti** (<http://www.edu.fi/teemat/turvallisuus/>). Sivustolla on laaja tietopaketti

keskeisille turvallisuuden osa-alueille. Lisäksi siellä on alla olevista hankkeista ja teemapäivistä sekä muista vastaavista kootusti opetukseen tarvittavaa tietoa.

Erilaisten teemapäivien- ja tapahtumien lisäksi peruskoulut tekevät säännöllistä yhteistyötä eri turvallisuusasioista vastaavien viranomaisten kanssa.

Yhteistyö poliisin kanssa

Yhteistyö paikallispoliisin ja liikkuvan poliisin kanssa koulujen alkamisen aikaan turvaa erityisesti koulunsa aloittavien koulutien. Koulumatkojen turvallisuuden lisäämiseksi tehdään eri paikkakunnilla yhteistyötä paikallisten kaavoittajien ja liikennesuunnittelijoiden kanssa, jotta koulujen lähialueiden liikennejärjestelyissä ja alueiden kaavoituksessa voitaisiin ottaa turvallisuus entistä paremmin huomioon. Poliisin vierailut ovat luonnollinen tapa edistää turvallisuutta kouluissa ja oppilaitoksissa. Poliisin kanssa voidaan keskustella lapsia ja nuoria askarruttavista kysymyksistä ja lujittaa heidän luottamustaan poliisiin ja koko yhteiskuntaan. Poliisin www-sivuilta löytyy rikostorjuntaan liittyvää ennalta estävää tietoa. Poliisihallinnon käyttöön on valmisteltu ennalta estävää materiaalia, jota mm. lähipoliisit käyttävät käydessään vierailuilla kouluissa. Poliisilaitosten tehtävänä on huolehtia siitä, että lähipoliisit tai tarvittaessa muu poliisi ilmoittavat kouluille olevansa koulun ”oma poliisi”, johon voidaan olla yhteydessä ja joka tukee ja auttaa koulua turvallisuuteen liittyvissä poliisiasioissa sekä toimii yhdyshenkilönä koulun ja poliisitoimen välillä. Koulun turvallisuusopetusta voidaan nivoa myös Poliisin päivä –teemapäivään.

Yhteistyö pelastusviranomaisen kanssa

Pelastuslain mukaan pelastuslaitosten alaan kuuluu valistus ja neuvonta sekä pelastusviranomaisille kuuluva onnettomuuksien ehkäisy. Tavoitteena on edistää paitsi onnettomuuksien niin myös oikeanlaista toimimista onnettomuus ja vaaratilanteissa. Pelastuslaitos tukee koulutuksen järjestäjien kykyä huolehtia tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisystä ohjaamalla ja opastamalla kouluja pelastussuunnitelmaan liittyvissä asioissa sekä valistamalla ja neuvomalla.

Nou Hätä! on pelastustoimen merkittävä perusopetuksen ylimmille luokille suunnattu vuosittainen valistuskampanja. Vuosittain Nou Hätä -pelastustaito-opetusta saa noin puolet 8-luokkalaisten ikäluokasta eli 30 000 – 40 000 yläluokkalaista. Nou Hätä! -kampanja tukee koulujen antamaa turvallisuusopetusta, jonka tavoitteena on auttaa oppilasta ymmärtämään turvallisuuden ylläpitämistä ja edistämistä. Nou Hätä! antaa oppilaalle ikäkauteen liittyvät valmiudet toimia erilaisissa toimintaympäristöissä ja tilanteissa turvallisesti. Koululaisia opastetaan etsimään ja huomaamaan erilaisissa arjen tilanteissa piileviä tapaturma-, palo- ja muita turvallisuusriskejä. Heidän on myös oivallettava, miten tilanteissa voisi kokonaan välttyä vahingoilta poistamalla turvallisuutta vaarantavat tekijät. Nou Hätä! toteutetaan joko yhteistyössä paikallisen palokunnan kanssa tai koulu voi järjestää opetuksen itse. Oppilaiden innostusta lisää,

mikäli koulu ja palokunta tekevät yhteistyötä ja alan oikeat ammattilaiset tulevat kouluun opastamaan arjen turvataidoissa. Kampanjan järjestää Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK yhteistyössä Opetushallituksen, sisäasiainministeriön, pelastuslaitosten ja usean muun pelastusalan toimijan kanssa. Opettajat voivat tilata tai tulostaa kampanjan valmiita, maksuttomia oppimateriaaleja. Kampanjalla on myös omat nettisivut, joilla on myös oppia sekä viihdettä tuottavia tehtäviä, pelejä ja kilpailuja koululaisille.

Joillakin pelastuslaitoksilla on myös turvallisuuskumppanuuksia koulujen kanssa. Hyvä esimerkki turvallisuuskumppanuudesta on Tulikukko, joka on Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen ja pelastustoimialueen kuntien sivistystoimen / koulujen turvallisuuskumppanuushanke. Tulikukko-hankkeen tarkoituksena on luoda yhteinen turvallisuuskulttuuri Keski-Uudenmaan pelastustoimialueen kouluille. Koulun rehtori ja nimetyt turvallisuudesta vastaavat opettajat perehdytetään syvällisemmin turvallisuuskulttuuriin ja heiltä edellytetään hankkeen päätyttyä "omatoimisia palotarkastuksia" erilaisia tarkastuslistoja hyväksi käyttäen, valistusta ja neuvontaa koko henkilökunnalle sekä oppilaille. Jatkossa koulun jokaiselle luokalle pidetään yksi turvallisuusoppitunti lukukauden aikana.

Henkilökunta, joka työskentelee päivittäin koulussa oppilaiden keskuudessa tunnistaa vaarat ja riskit ja puuttuu epäkohtiin heti ne havaittuaan. Hankkeessa pelastuslaitoksen nimetyt turvallisuuskouluttajat jakavat turvallisuustietoutta koulujen opettajille ja muulle henkilökunnalle. Samoin he antavat opastusta turvallisuusoppituntien pitämiseen koulujen opettajille. Turvallisuuskouluttaja toimii yhteyshenkilönä yhdessä alueen palotarkastajan ja palopäällikön kanssa kaikissa kouluun liittyvissä turvallisuusasioissa. Sivistystoimen tulee nimetä jokaiselle koululle turvallisuushenkilö ja hänen varamiehensä rehtorin tueksi. Tällä järjestelyllä kumpikin osapuoli sitoutuu kehittämään turvallisuuskulttuuria.

Hanke käynnistettiin 2004 Vantaalla ja viimeisessä kunnassa koulutus käynnistyy 2009. Hankkeen tarkoituksena on kouluttaa Keski-Uudenmaan pelastustoimialueen koulujen nimetyt turvallisuushenkilöt, rehtorit, opettajat ja muu henkilökunta tunnistamaan työpaikan päivittäiset riskit. Henkilökunnan tulee tunnistaa vaaranpaikat, valistaa ja neuvoa oppilaita, puuttua viipymättä turvallisuuteen liittyviin epäkohtiin sekä toimia hätätilanteessa kunkin tapauksen edellyttämällä tavalla.

Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa

Koulutoimi on mukana joissakin kunnissa toteutettavassa ohjelmassa, jossa yhteistyössä eri viranomaisten kanssa puututaan lasten ja nuorten päihteiden käyttöön mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Työryhmä muodostuu koulun, kunnan nuorisotoimen, sosiaali- ja terveystoimen, seurakuntien nuorisotyön, päihdetyön ja poliisin edustajista. Ohjelmassa näiden lasten ja nuorten parissa toimivien, oman alueensa lapset ja nuoret tuntevien henkilöiden havaintojen ja yhteistyön avulla on

päihteiden käyttöön pystytty tarttumaan tehokkaasti. Työ edellyttää säännöllistä vuorovaikutusta ja jatkuvuutta eri toimijatahojen välillä

Seuraavassa on lueteltukoulujen turvallisuusaiheisia hankkeita ja teemapäiviä:

- **Koulurauha**

Valtakunnallinen koulurauhan julistaminen on vuosittainen Opetushallituksen, Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja poliisin toteuttama tapahtuma, jossa tiedotetaan kunkin vuoden koulu yhteistyöhön liittyvistä teemoista, toiminnasta ja uudesta materiaalista sekä kannustetaan kouluja koko lukuvuoden ajan kestävään toimintaan turvallisen koulun puolesta.

- **Nou Hätä! –kampanja**

Koko Suomen kattava Nou Hätä! –pelastustaitokampanja järjestetään vuosittain, vuonna 2009 jo 13. kerran. Tavoitteena on antaa turvallisuuden kansalaistaidot koko ikäluokalle. Kampanja tarjoaa kaikille 8.-luokkalaisille mahdollisuuden opiskella hausalla tavalla turvataidot, joita jokainen tarvitsee vaaratilanteissa ja onnettomuuksia estääkseen ja erilaisissa hätätilanteissa. Opetus järjestetään koulujen ja pelastuslaitosten yhteistyönä. Kampanjan järjestää Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö yhteistyössä alan toimijoitten kanssa. Vuonna 2009 kampanjaan osallistui 400 koulua ja turvataitoja opiskeli 35 000 koululaista.

- **Tapaturmapäivä**

Valtakunnallista tapaturmien torjuntapäivää vietetään joka vuosi aina jonain perjantaina 13. päivä. Päivän aikana järjestetään erilaisia tempauksia ja tietoisuuksia eri puolilla Suomea. Nettisivuilla on ajankohtaista tietoa tapaturmapäivästä ja aiempien vuosien tapaturmapäivän aineistoa.

- **112-päivä vuosittain 11. helmikuuta**

112-päivä on valtakunnallinen teemapäivä, jolloin korostetaan turvallisuuden merkitystä ihmisen arjessa. 112-päivää vietetään eri puolilla Suomea joka vuosi helmikuun 11. päivänä. Suomen 112-päivä on osana Euroopan yhteistä 112-päivää. EU-kansalaisia valistetaan 112-päivänä eri puolilla Eurooppaa hätänumerosta 112 ja sen asianmukaisesta käytöstä. Useilla paikkakunnilla järjestetään 112-päivän tapahtumia, joiden tavoitteena on kiinnittää ihmisten huomio vahinkojen ja onnettomuuksien ennalta ehkäisemiseen. Suomen koti- ja vapaa-ajan tapaturmakuolleisuus on suurempi kuin muissa EU-maissa. 112-päivänä kuulet ja näet, miten voit itse vaikuttaa omaan turvallisuuteesi! Torju tapaturmat ja onnettomuudet ennalta – ole arjen sankari! Hätänumeropäivän järjestävät yhteistyössä hätäkeskuslaitos, pelastustoimi, poliisi, sosiaali- ja terveystoimi, hätäkeskukset, meripelastus, vapaaehtoinen pelastuspalvelu sekä muut turvallisuustyötä tekevät eri järjestöt ja toimijat.

- **Liikenneturvallisuusviikko**

Tavoitteena on liikennekäyttäytymistä ja -turvallisuutta edistävien taitojen, tietojen ja asenteiden kehittäminen eri kouluasteilla. Teemaviikon tarkoituksena on kannustaa opettajia ottamaan esille liikenneturvallisuusteemoja opetustyössä ja koulun arjessa.

- **Ehkäisevä päihdetyön viikko**

Ehkäisevän päihdetyön viikkoa vietetään valtakunnallisesti viikolla 45. Tällöin myös monissa kouluissa järjestetään yhteistyössä kouluterveydenhuollon ja muiden asiantuntijatahojen kanssa päihteiden käyttöön liittyvää tietotusta ja ennaltaehkäisyyn liittyviä tapahtumia.

- **Kansallinen tietoturvapäivä vuosittain helmikuussa**

Kansallisen Tietoturvapäivän tarkoituksena on lisätä kansalaisten tietoisuutta internetin mahdollisuuksista ja vaaroista sekä kertoa keinoista, joilla tietoturvahilta voi suojautua. Tietoturvapäivän erityisenä kohderyhmänä ovat peruskoululaiset, heidän opettajansa ja vanhempansa. Tavoitteena on, että Tietoturvapäivänä ja koko lukuvuonna tietoturvallisuus ja turvallinen internetin käyttö ovat näkyvästi esillä kouluissa ja tieto kulkee oppilaiden mukana myös koteihin. Lisäksi päämääränä on, että tietoturvallisuusaihe on osa peruskoululaisten pitkäjänteistä tietoyhteiskuntakasvatusta kouluissa ja kodeissa.

- **Tietoturvakoulu**

Sisältää aineistoja tietoturva-asioiden käsittelemiseksi kouluissa. Tietoturvaa Internetissä voidaan käsitellä äidinkielen, historian, yhteiskuntaopin, oppilaanohjauksen, luokanvalvojan tai tietotekniikan tunnilla. Tietoturvakoulun sivuilla on tarinoita koululaisille sekä omat osiot opettajille ja vanhemmille.

- **Liikennekasvatusverkko**

Opetushallituksen aiheverkko, jonka tavoitteena on saada liikennekasvatus osaksi koulujen toimintaa esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen. (Oph.fi)

- **Maailman ensiapupäivä**

Vietetään aina syyskuun toisena lauantaina. Silloin kiinnitetään huomio ensiavun tärkeyteen monin eri kampanjoin. Suomen Punainen Risti jakaa silloin myös ensiavun huomionosoituksen jollekulle, joka on pelastanut toisen hengen tai antanut ansiokasta ensiapua.

- **Poliisin päivä**

Poliisin päivänä halutaan lisätä koulujen, kotien ja poliisin välistä yhteydenpitoa ja tehdä poliisia tutuksi.

- **Päivä paloasemalla**

Toiminnalla halutaan tutustuttaa nuoret pelastusaseman arkeen ja monipuolisiin tehtäviin sekä lisätä oppilaiden tietoutta pelastustoimesta.

- **Väkivallasta sovintoon**

Väkivallasta sovintoon on Suomen evankelisluterilaisen kirkon aloitteesta käynnistetty yhteistyöhanke. Kampanjan tavoitteena on nostaa viesti rauhasta, väkivallattomuudesta ja sovinnosta laajasti suomalaisten tietoisuuteen.

3.13 Turvallisuuskasvatus opettajakoulutuksessa ja opettajien täydennyskoulutuksessa

Opettajakoulutuksen sisältämän turvallisuuskasvatuksen laajuus ja muoto on yliopistokohtaista. Tämä johtuu yliopistojen autonomiasta koulutussisältöjen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Täydennyskoulutus on yksi kanava turvallisuuskasvatusosaamisen vahvistamiseksi, mutta se ei käytännössä tavoita kaikkia opettajia. Siitä huolimatta, että osa täydennyskoulutuksesta järjestetään maksuttomana, ei koulutukseen osallistuminen ole mahdollista laajasti. Kunnalle maksuttomastakin koulutuksesta aiheutuvat matkakustannukset sekä päiväraha- ja sijaiskustannukset koetaan useassa tapauksessa taloudellisesti mahdottomina. Täydennyskoulutuksen laajasta tarjonnasta opettajat pyrkivät valitsemaan itselleen kaikkein tärkeimmän. Turvallisuusoulutusta ei välttämättä nähdä yksilötasolla kaikkein ajankohtaisimmaksi koulutustarpeeksi. Turvallisuustematiikan tulisi nousta esille muun koulutuksen yhteydessä: yksilön ja hänen perusosaamisensa kehittämisessä ja koulun turvallisuuskäytäntöjen ja kulttuurin kehittämisessä.

Yhteistyö turvallisuusasioissa esimerkiksi viranomaisten kanssa kehittää myös opettajien turvallisuuskasvatusvalmiuksia. Paikallinen koordinoitu turvallisuussuunnittelu- ja kehittämissyhteistyö on keskeisessä asemassa turvallisuuskulttuurin ja -kasvatuksen kehittämisessä ja opettajien tiedollisten ja taidollisten valmiuksien lisäämisessä kunnissa.

3.14 Haasteita

Tulevaisuuden haasteina voidaan nähdä ainakin seuraavia asioita:

1. Koulujen mahdollisuudet turvallisuuskasvatukseen vaihtelevat paljon riippuen mm. koulun sijainnista, opettajien asenteesta turvallisuuteen, opetuksen ylläpitäjän mahdollisuudesta vastata asiasta johtuvista kuluista.
2. Välinpitämättömyys ja individualismi lisäävät lasten ja nuorten turvattomuutta. Yhteiskunnassa entistä yleisemmäksi käyvä välinpitämättömyys toisesta ihmisestä ja hänen hyvinvoinnistaan on siten suuri haaste opetukselle ja kasvatukselle.
3. Turvallisuuskysymyksiä käsitellään usein hyvin yksiulotteisesti uhkana eikä mahdollisuutena yhteiskunnan kehittymiselle. Haasteena onkin laaja-alaisen ja monipuolisen turvallisuuteen liittyvän tiedon välittäminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsille ja nuorille, jotta he kykenevät kohtaamaan arkipäivän tilanteet, vastaan tulevat kriisit sekä erilaiset oman elämän ja yhteiskunnan muutokset ja selviytymään niistä.
4. Perusopetuksen toimintaympäristö muuttuu koko ajan ja sen seurauksena on pystyttävä sopeuttamaan opetus muuttuneeseen tilanteeseen. Muutoskohteina ovat mm. lähikoulujen väheneminen ja suurempien yksiköiden synty, luokkakokojen kasvaminen taloudellisen tilanteen muuttuessa, ikäluokkien pieneneminen sekä maahanmuuttajaoppilaiden määrän kasvu.
5. Fyysiseen ja inhimilliseen turvallisuuteen on kiinnitettävä huomiota yhtä aikaa. Keskeiseksi nousee opetuksessa turvallisuusajatuksen ymmärtäminen, ei pelkästään sääntöjen ja määräysten normatiivisen noudattamisen oppiminen. Opetuksen rakentaminen entistä tiukemman kontrollin, pakotteiden ja voimankäytön suuntaan ei voi synnyttää aitoa turvallisuutta.
6. Perusopetuksessa tarvitaan koulun ja huoltajien tukena erilaisia verkostoja ja yhteisöjä, jotta opettajat ja koulujen muu henkilöstö jaksaa tukea ja kasvattaa lapsia ja nuoria. Kriisitilanteissa opittua: aikuiset (opettajat) on saatava toimimaan ja luottamaan omiin kykyihinsä ja voimiinsa tukea lapsia ja nuoria.
7. Tämän päivän heikko signaali voi olla huomispäivän megatrendi tai ennakoimaton villi kortti. Opetuksessa ei pidä väheksyä arkielämän ilmiöitä ja arkielämän tasolla tapahtuvia asioita.

Koulujen turvallisuuskasvatuksessa tulisi ottaa huomioon ainakin seuraavanlaisia seikkoja:

1. Turvallisuus ja siihen vaikuttavat tekijät nähdään laajasti ja toimitaan kaikilla oppimisen ja kasvamisen alueilla
2. Toimitaan turvallisuutta ja hyvinvointia edistävästi – ei vain reaktiivisesti
3. Perehdytään oppilaiden elämään vaikuttaviin turvallisuuden kannalta oleellisiin tekijöihin sekä oppilaiden elinympäristössä tapahtuviin muutoksiin.
4. Seurataan ilmiöiden yleisiä kehityssuuntia ja muutosvoimia – tarkkaillaan heikkoja signaaleja

5. Tunnistetaan äkilliset muutostekijät, jotka muuttavat kehityskulut epävarmuudeksi
6. Luodaan yhteisiä tavoitteita ja toimintamalleja
7. Pyritään sisällyttämään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa esitetyt turvallisuuskasvatukset teemat sekä eri oppiaineiden opetukseen että koulun toimintakulttuuriin.

Koulutusta ja opetusta ohjaavissa, kansallisesti merkittävissä asiakirjoissa, kuten Pääministeri Matti Vanhasen toisen hallituksen hallitusohjelmassa ja Koulutus- ja tutkimus kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007 - 2012 on kirjattu tavoitteeksi opetussuunnitelmauudistuksen osalta muun muassa se, että opetussuunnitelman perusteiden toimivuus selvitetään sekä käynnistetään valmistelevat toimet koulutuksen valtakunnallisten tavoitteiden ja tuntijaon sekä opetussuunnitelmien perusteiden uudistamiseksi.

4 Katsaus meneillään oleviin lasten ja nuorten turvallisuutta edistäviin hankkeisiin sekä asiaa pohtineiden työryhmien toimenpide-ehdotuksiin

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa sekä hallituksen politiikkaohjelmista Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmassa ja Lapsi ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa on nostettu esille turvallisuuden edistäminen. Nuorisolakiin (72/2006) perustuva Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007 - 2011 sisältää tavoitteet alle 29-vuotiaiden kasvu- ja elinolosuhteiden parantamiseksi. Ohjelmien puitteissa on käynnistetty erilaisia kehityshankkeita arjen turvallisuuden kehittämiseksi.

4.1 Paikallinen turvallisuussuunnittelu

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa on vahvistettu strategiset linjaukset ja toimenpiteet seudullisen ja paikallisen turvallisuussuunnittelun edelleen kehittämiseksi. Paikallisen turvallisuussuunnittelun tavoitteena on, että paikallistason poliittinen johto saisi aiempaa kokonaisvaltaisemman kuvan paikallisesta turvallisuustilanteesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä hyväksyisi toimenpiteet, joilla turvallisuutta parannetaan. Tämä toteutuu niin, että kunnan- ja kaupunginvaltuustot käsittelevät paikalliset turvallisuussuunnitelmat ja seuraavat niiden toteutumista.

Virkamiestasolla turvallisuussuunnittelua johtavat kunnan johto yhdessä poliisitoimen ja pelastuslaitoksen kanssa. Kunnan näkökulmasta tärkeää on liittää

turvallisuussuunnittelu osaksi kunnan toiminnan suunnittelua ja päätöksentekoa. Turvallisuussuunnittelu organisoidaan moniammatillisen yhteistyön pohjalta ottaen huomioon elinkeinoelämän ja järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö.

Turvallisuustilanteen arviointi on turvallisuussuunnittelun keskeisin vaihe. Tässä vaiheessa tulee tunnistaa tärkeimmät turvallisuusongelmat, joita koskevat toimenpiteet muodostavat laadittavan turvallisuussuunnitelman keskeisen sisällön. Nykytilan arvioinnin tulee perustua tilasto- ja muuhun tietoon. Turvallisuussuunnitelma laaditaan paikallisen turvallisuustilanteen arvioinnin pohjalta. Siinä otetaan esille keskeisimmät turvallisuutta heikentävät tekijät ja päätetään konkreettisista toimista niiden torjumiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi. Toimenpiteet vastuutetaan ja niiden toteutumista seurataan.

Turvallisuussuunnitelman laadintaa ja toimeenpanoa tukee turvallisuussuunnittelun työväline ARTU. Tavoitteena on, että työväline otetaan valtakunnallisesti käyttöön vuoden 2009 aikana. Johtoryhmä seuraa työn etenemistä ja tuloksia ja tekee tarpeen mukaan tarkistuksia toimeenpanosuunnitelmaan. Seurannan tuloksia käytetään hyödyksi suunnitelman tarkistamisessa ja uuden suunnitelman laadinnassa. Suunnitelma uusitaan ja päivitetään sovitun aikataulun mukaisesti.

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti syksyllä 2008, että sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanoa on tehostettava Jokelan ja Kauhajoen kaltaisten tapausten ennalta ehkäisemiseksi.

Ministeriryhmä päätti tehostetuista toimista 5.11.2008:

1. Viranomaisten nuorisolle suunnattujen verkkopalvelujen kehittäminen ja laajentaminen
2. Viranomaisten välisen tiedonvaihdon tehostaminen ja mahdollisten esteiden poistaminen
3. Nettivalvonnan tehostaminen
4. Paikallisen turvallisuussuunnittelun kehittäminen

Paikallisten turvallisuussuunnitelmien laadintaa koskevat linjaukset on vahvistettu sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Sisäasiainministeriö on lähettänyt Kauhajoen tapahtumien jälkeen kaikille kunnille kirjeen, jossa se kannustaa kuntia turvallisuussuunnitelmien laadintaan sekä tiedottaa turvallisuussuunnitelmien laadinnan tilasta valtakunnallisesti ja sisäisen turvallisuuden ohjelmasta.

Oikeusministeriön rikosentorjuntaneuvosto lähetti kaikille vuoden 2009 alussa työnsä aloittaville valtuustoille tarkistuslistan. Rikosentorjuntaneuvoston tarkistuslistan seikat edesauttavat väkivallan ehkäisyä paikallistasolla. Opas on tarkoitettu tueksi ja avuksi turvallisuussuunnitelmia valmisteleville ja niistä päättävälle. Neuvoston mukaan väkivallan vähentämistoimet vaatisivat kunnassa parempaa suunnittelua, jos tarkistuslistan kysymyksistä alle puoleen vastataan myöntävästi.

Erityskohteiden, kuten koulujen ja muiden riskianalyysin perusteella valittujen paikkojen turvallisuus kaikissa tilanteissa tulee varmistaa osana paikallista turvallisuussuunnittelua. Jokaisella peruskoululla, lukiolla, ammattikoululla, yliopistolla ja muilla oppilaitoksilla tulee olla päivitetty turvallisuussuunnitelma, jossa on otettu huomioon tulipalo- ja muiden riskien lisäksi myös uudet uhkat, jotka edellyttävät esimerkiksi poistumisen osalta toisenlaisia käytäntöjä kuin onnettomuudet. Turvallisuussuunnitelmassa esitetyjä tilanteita varten oppilaitosten työn tueksi laaditaan turvallisuussuunnitelman malli. Mallia voidaan käyttää soveltuvin osin myös muihin kohteisiin. Vastuu: Koulujen ja muiden riskikohteiden turvallisuussuunnitelman malli Opetushallitus, SM/PO, SM/PEO, alueelliset pelastuslaitokset. Toimeenpano: Turvallisuussuunnitelman malli valmis 31.1.2009 mennessä, levittäminen kuntiin ja oppilaitoksiin tämän jälkeen.

Vuoden 2009 alussa poliisitoimen ja pelastustoimen yhteistyön edellytykset parantuivat, sillä poliisilaitosten ja alueellisten pelastuslaitosten alueet vastaavat nyt aiempaa paremmin toisiaan. Poliisin ja pelastustoimen yhteistyötä kehitetään sekä valtakunnallisesti että paikallisesti turvallisuussuunnittelun edistämiseksi. Poliisi- ja pelastustoimen ylimmän johdon yhteistyöseminaari järjestettiin helmikuussa 2009. Seminaarissa käsiteltiin poliisi- ja pelastustoimen yhteisiä linjauksia paikallisen turvallisuussuunnittelun edistämiseksi. Vastuu: SM, alueelliset pelastuslaitokset, poliisilaitokset. Toimeenpano: yhteistyön kehittäminen jatkuvaa.

Sisäasiainministeriön asettama poikkihallinnollinen turvallisuussuunnittelun ohjaus- ja seurantaryhmä seuraa turvallisuussuunnittelun etenemistä. Alueellisesti paikallista turvallisuussuunnittelua seuraa, edistää ja yhteen sovittaa lääninhallitusten (vuodesta 2010 eteenpäin uudistetut aluehallinnon yksiköt) sisäisen turvallisuuden yhteistyöryhmät. Vastuu: SM, OM, lääninhallitukset. Toimeenpano: osin jo käynnistynyt.

4.2 Koulujen pelastussuunnittelun, kriisitilannevalmiuden ja viranomaisyhteistyön kehittäminen (SM)

Sisäasiainministeriö on asettanut oppilaitosten turvallisuuden työryhmän toimikaudelle 1.1. - 31.8.2009. Työryhmän tehtävänä on laatia

- ohjeet oppilaitosten pelastussuunnitelman täydentämisestä niin, että ne ottavat huomioon myös Jokelan ja Kauhajoen kaltaiset tapahtumat
- ohjeet oppilaitoksille ja pelastusviranomaisille toiminnasta oppilaitoksiin kohdistuvissa uhkaustilanteissa
- ohjeet oppilaitoksille uhkaustilanteiden käsittelystä oppilaitosten sisällä ja vanhempien kanssa, sekä
- suunnitelma näiden ohjeiden jalkauttamisesta ja niihin liittyvästä koulutuksesta.

Työryhmässä ovat edustettuina sisäasiainministeriön pelastus- ja poliisiosastot, opetusministeriö, Opetushallitus, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Kuntaliitto, Suomen Rehtorit, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, pelastuslaitokset, Suomen Punainen Risti ja Opettajien Ammattijärjestö.

Työryhmä on perustanut viranomaisyhteistyötä, psykososiaalista tukea ja rakenteellisia kysymyksiä käsittelevät alatyöryhmät. Työryhmän toimikautta on jatkettu vuoden 2009 loppuun. Ryhmä julkaisi syyskuun alussa yhteenvedon tähän mennessä tehdyistä toimenpiteistä ja asioista, joita koskevia esityksiä se vielä valmistelee.

4.3 Oppilashuollon kehittäminen (STM ja OPM)

Sosiaali- ja terveysministeriö ja opetusministeriö asettivat 9.12.2008 oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän. Asiaa pohtinut työryhmä luovutti 22.9.2009 ehdotuksensa peruspalveluministeri Paula Risikolle (STM) ja opetusministeri Henna Virkkuselle (OPM).

Työryhmä esittää, että oppilas- ja opiskelijahuollolle tulisi säätää uusi yhtenäinen laki helpottamaan moniammatillista yhteistyötä, kokoamaan yhteen hajallaan olevaa normistoa ja vahvistamaan oppilas- ja opiskelijahuollon asemaa. Uusi laki hitsaisi yhteen opetustoimen, terveydenhuollon ja sosiaalitoimen tehtävät oppilas- ja opiskelijahuollossa

Uudessa laissa säädettäisiin ehdotuksen mukaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluista osana oppilas- ja opiskelijahuoltoa. Lisäksi säädettäisiin oppilas- ja opiskelijahuoltoon liittyvästä tietosuojasta siten, että säädökset kattaisivat myös toisen asteen koulutuksen.

Ehdotetun lain tavoitteena on vähentää kuntien välisiä eroja oppilashuollon palveluissa, tukea ennaltaehkäisevää terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kulttuuria sekä palvella paremmin lasten ja nuorten tarpeita. Työryhmän mielestä uuden lain valmistelu pitäisi aloittaa pikaisesti jo tänä vuonna niin, että esitys olisi valmis syksyllä 2010.

Työryhmä ehdottaa, että oppilas- ja opiskelijahuoltoon liittyvää tiedonkeruuta selvitetään ja oppilas- ja opiskelijahuollon rekistereitä yhtenäistetään. Koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluiden saatavuudesta pitäisi tehdä kattava selvitys sekä arvioida koulukuraattorin kelpoisuusvaatimukset tehtävänkuvan ja osaamistarpeiden mukaan.

Oppilas- ja opiskelijahuollolle tulisi myös laatia opas. Sähköisen oppaan on tarkoitus valmistua vuoden 2010 aikana ja ohjata käytännön oppilashuollon toteuttamista kouluissa ja oppilaitoksissa. Opas tukisi henkilöstön täydennyskoulutustarpeita.

Työryhmä esittää myös, että koulun ja oppilaitoksen turvallisuuden edistäminen ja siihen liittyvä koulutus toteutetaan kokonaisvaltaisesti ja eri toimijoiden yhteistyönä.

Kouluissa ja oppilaitoksissa valmisteltujen, eri kriisitilanteisiin liittyvien toimintamallien on oltava jokaisen koulun tai oppilaitoksen oppilaan, opiskelijan ja henkilökuntaan kuuluvan tiedossa. Kriisitilanteisiin liittyviä valmiuksia on harjoiteltu yhdessä ja varmistettu oppilaiden, opiskelijoiden ja perheiden osallisuus turvallisuuden edistämisessä.

4.4 Kansallinen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelma

Vuonna 2008 silloinen Kansanterveyslaitos käynnisti lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelmatyön kutsumalla koolle laajan poikkihallinnollisen ohjausryhmän, jonka tehtäväksi annettiin lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn toimenpideohjelman tekeminen, hyväksyminen ja eteenpäin vieminen omalla hallinnonalalla. Ohjelmaan nostettujen ongelmien ja toimenpiteiden valinta tehtiin seuraavien kysymysten perusteella:

- Mistä aiheutuvat suurimmat terveyden menetykset tässä ikäryhmässä?
- Mihin ei vielä ole panostettu?
- Mitkä toimet tarvitsevat lisäpanostusta?
- Mitä kehitettävää olisi järjestelmätasolla?

Suurimpien terveyden menetysten aiheuttajien lisäksi ohjelmassa tarkastellaan henkilövahinkojen ehkäisyn mahdollisuuksia ja haasteita eri toimintaympäristöissä, joissa lapsia ja nuoria kohdataan. Näitä ovat neuvolat, kodit, vapaa-ajan ja liikunnan ympäristöt, päivähoitopaikat, koulut ja oppilaitokset, työpaikat ja puolustusvoimat. Ohjelmassa tarkastellaan lisäksi järjestelmätason haasteita, kuten toiminnan koordinointia, seurantajärjestelmiä ja tutkimusta sekä tiedonvälittämistä ja ammattilaisten kouluttamista. Kaikkien näiden osalta ohjelmassa on asetettu tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset.

Kouluissa ja oppilaitoksissa tulisi panostaa turvallisuusmyönteisen toimintakulttuurin luomiseen. Toimintakulttuuri pitää sisällään yhteisön viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit, arvot ja periaatteet ja turvallisuuskasvatuksen. Turvallisuuskasvatuksen on oltava pitkäjänteistä, lapsen ja nuoren kehitysvaiheisiin nivoutuvaa ja opetusmenetelmien osallistavia. Lasten ja nuorten kannalta on keskeistä, että sama turvallisuutta arvostava viesti näkyy kouluyhteisön arjessa, ei vain yksittäisten oppiaineiden tunneilla. Kouluyhteisöllä on oltava riittävästi tietoa paitsi toimintakulttuurin luomisesta, kehittämisestä ja tapaturmien ehkäisystä yleensä, niin myös koulun tapaturma- ja väkivaltatilanteesta. Koulutuksen järjestäjän sekä koulun ja oppilaitoksen johdon merkitys on kouluyhteisön tapaturmien ehkäisyssä ja turvallisuuden edistämisessä keskeinen. Myös koulun ja oppilaitosten ulkopuolisten toimijoiden aktiivisuus on hyvä hyödyntää tehokkaasti esimerkiksi turvallisuuskumppanuuksien avulla.

8.9.2009 julkaistu raportti on annettu laajasti suosituksena eri toimijoille. Ohjelmaraportti löytyy Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Tapaturmaportaalista (www.thl.fi/tapaturmat). Poikkihallinnollisuudella ja eri toimijoiden toiminnan yhteen liittämisellä on mahdollisuus saavuttaa asetetut tavoitteet. Ohjelman toimeenpanoa ja seurantaa koordinoi THL. Toimeenpanoa seurataan vuosittain kokoontuvassa laaja-alaisessa lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyfoorumissa.

4.5 Tapaturmien laaja-alainen ehkäisy alueellisella ja paikallisella tasolla yhteisönäkökulmasta – Valtakunnallinen menetelmien kehittäminen

THL:n ja TVV:n yhteisen hankkeen tavoitteena on valtakunnallisten menetelmien kehittäminen ennaltaehkäisevään työhön. Hankkeen yleisenä tavoitteena on yhteisölähtöisen, tehokkaan toimintamallin kehittäminen. Lisäksi hankkeessa arvioidaan mallin soveltuvuutta ja vaikuttavuutta alueelliseen tapaturmien ennaltaehkäisyyn ja yhteistyöhön. Hankkeessa pyritään tapaturmien tehokkaaseen ennaltaehkäisyyn ja vähentämiseen, mutta myös tapaturmien hoitoon ja seurauksien hallintaan. Perusajatuksena on hyödyntää entistä tehokkaammin nykyisten alueellisten toimijoiden rakentumassa olevia ja jo rakennettuja hyviä käytäntöjä sekä olemassa olevia verkostoja ja resursseja. Näin päästään nykyistä paremmin vaikuttamaan tapaturmien taustalla oleviin perussyihin ja rakenteisiin.

Hanke toteutetaan Etelä-Pohjanmaan ja Kymenlaakson toimijoiden kanssa. Sisäasiainministeriö on asettanut hankkeelle laajan valtakunnallisen ohjausryhmän toimikaudeksi 15.5.2009 – 31.12.2015.

4.6 Pelastuslain uudistamishanke (SM)

Pelastuslain 8 §:ssä säädetään omatoimisesta varautumisesta. Säännöksen mukaan rakennuksen omistaja ja haltija, teollisuus- ja liiketoiminnan harjoittaja, virasto, laitos ja muu yhteisö on asianomaisessa kohteessa ja muussa toiminnassaan velvollinen ehkäisemään vaaratilanteiden syntymistä, varautumaan henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa ja varautumaan sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti kykenevät.

Pelastuslain uudistamishankkeessa omatoimisen varautumisen on tässä vaiheessa kaavailtu kattavan sekä onnettomuuksien ja vaaratilanteiden ehkäisemiseen tähtäävät toimenpiteet että varautumisen onnettomuustilanteissa toimimiseen. Poikkeusoloja varten tapahtuva omatoiminen varautuminen käsittäisi nykyisen käytännön mukaisen varautumisen myös kohdekohtaisiin väestönsuojelutoimenpiteisiin, kuten väestönsuojien käyttöönottoon ja toimintaan kohteessa poikkeusolojen vallitessa. Omatoimisen varautumisen velvoitetta täydentävät nimenomaiset säännökset esimerkiksi palovaroittimista ja hoitolaitosten turvallisuudesta. Velvoite koskisi

säännöksessä yksilöityjen tahojen koko toimintaa. Velvoite sisältää rakennuksessa tapahtuvan varautumisen lisäksi myös asianomaisen tahon muualla kuin rakennuksessa tapahtuvan toiminnan.

Pelastuslain 20 §:n 2 momentin mukaan pelastusviranomaisen tehtävänä olevan valistuksen ja neuvonnan tavoitteena on, että ihmiset tunnistavat erilaiset vaaran aiheuttajat, osaavat ehkäistä onnettomuuksia ja toimia onnettomuustilanteissa sekä tietävät, miten varautua poikkeusoloihin.

Myös kaavaillussa uudessa pelastuslaissa alueen pelastustoimen keskeinen tehtävä olisi valistuksen, neuvonnan ja ohjauksen keinoin tukea eri tahoja laissa säädettyjen velvoitteiden noudattamisessa ja erityisesti tukea kykyä huolehtia onnettomuuksien ehkäisystä ja vahinkojen rajoittamisesta jokaisen yleisiä velvollisuuksia sekä rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuutta koskevien säännösten mukaisesti. Yleisempänä tavoitteena olisi edistää yleisiä kansalaistietoja ja -taitoja koskien paitsi onnettomuuksien ehkäisyä niin myös toimimista onnettomuustilanteissa.

Uuden pelastuslain on määrä tulla voimaan 1.1.2011 lukien.

4.7 Valtakunnallinen liikenneturvallisuussuunnitelma

Liikenne- ja viestintäministeriön ohjauksessa on valmisteltu valtakunnallinen liikenneturvallisuussuunnitelma vuosille 2006 – 2010, jonka pohjalta on annettu valtioneuvoston periaatepäätös tieliikenteen turvallisuuden parantamiseksi vuonna 2006. Nykyinen hallitus on tehnyt edellisiä tukevat linjaukset valtioneuvoston liikennepoliittisessa selonteossa vuonna 2008. Edellä mainituissa asiakirjoissa on otettu erikseen huomioon myös lasten ja nuorten turvallisuus tieliikenteessä. Nykyisen liikenneturvallisuussuunnitelman jatkoksi tullaan valmistelemaan myös uusi vuosille 2011 – 2015 suunnattu liikenneturvallisuussuunnitelma.

4.8 Etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien turvallisuus paikallisessa turvallisuussuunnittelussa (SM)

Sisäasiainministeriö asetti 8.5.2009 työryhmän laatimaan suosituksen siitä, miten etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien turvallisuuteen liittyvät asiat tulee ottaa huomioon paikallisissa turvallisuussuunnitelmissa. Työryhmän toimikausi oli 15.5. - 15.9.2009.

Paikallisen turvallisuustyön tavoitteena on vähentää rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien määrää ja niistä aiheutuvia vahinkoja sekä ylläpitää turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Turvallisuustyön kohteena ovat kaikki alueen asukkaat, yhteisöt ja yritykset. Toimiva yhteistyö edellyttää säännöllisyyttä, pysyvyyttä ja menettelyjä,

jotka ovat kaikkien työhön osallistuvien tiedossa. Etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien asioita käsiteltäessä näiden ryhmien edustajat tulee ottaa mukaan työhön. Etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien kokema turvattomuus ja turvallisuushkat saattavat poiketa oleellisesti muun väestön tilanteesta erilaisesta kulttuurista, uskonnosta tai tavoista johtuvien seikkojen vuoksi.

”Etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien turvallisuus paikallisissa turvallisuussuunnitelmissa” -suositus on nimetty työkirjaksi ja sen tarkoituksena on antaa käytännön ideoita paikalliseen turvallisuussuunnitteluun.

Työkirjassa etniset vähemmistöt ja maahanmuuttajat osallistetaan mukaan turvallisuustyöhön. Etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien rooli turvallisuussuunnittelun prosessissa on kahtalainen: osallistuva kanssatoimija ja turvallisuussuunnittelussa huomioitava kohde.

Työkirja pyrkii korostamaan tiedottamisen tärkeyttä turvallisuussuunnittelun kaikissa vaiheissa. Avoimuus lisää paikallisen turvallisuustyön legitimitettä ja sen toteutumiseen sitoudutaan intensiivisemmin. Tärkeää on myös entisestään alleviivata, että hyviä etnisiä suhteita ja kotoutumista edistämällä parannetaan paitsi yksilön, myös koko yhteiskunnan turvallisuutta.

Turvallisuussuunnittelussa tulisi ottaa huomioon myös kotouttamisohjelmat, yhdenvertaisuussuunnitelmat sekä muut etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien kannalta keskeiset suunnitelmat.

4.9 Kuritusväkivaltatyöryhmä

Työryhmän tehtävänä on vuoden 2009 loppuun mennessä laatia laaja-alainen toimintasuunnitelma lapsiin ja nuoriin kohdistuvan kuritusväkivallan ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Työryhmän tavoitteena on vähentää ja ehkäistä lapsiin kohdistuvaa kuritusväkivaltaa parantamalla vanhempien ja muiden kasvattajien sekä ammattihenkilöiden myönteisen kasvatuksen valmiuksia ja vaikuttamalla yleisiin asenteisiin. Lisäksi tulee laatia suunnitelma ehdotusten toimeenpanosta ja seurannasta vastuutahoineen ja aikatauluineen.

Työryhmään kuuluu edustus sosiaali- ja terveysministeriöstä, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta, sisäasiainministeriöstä, oikeusministeriöstä, UNICEFistä, Lastensuojelun Keskusliitosta, Opetushallituksesta, Suomen vanhempainliitosta, Mannerheimin lastensuojeluliitosta, Samfundet Folkhälsanista, Pelastakaa Lapset ry:stä sekä Väestöliitosta.

Toimenpide-ehdotukseen on tavoitteena saada seuraavankaltaisia ehdotuksia:

- myönteistä kasvatusta edistävän ja kuritusväkivaltaa ehkäisevän tiedottamisen toteuttaminen

- kaikkien kasvattajien, mukaan lukien riskiryhmät, myönteisen vanhemmuuden tukeminen eri keinoin
- hyvien kasvatustapojen ja niitä tukevan materiaalin kokoaminen, verkkopalvelujen hyödyntäminen
- lasten ja lapsiperheiden kanssa työskentelevien ammattihenkilöiden kasvatukseen liittyvien valmiuksien vahvistaminen
- oppisisältöjen ja oppimateriaalin tarkistaminen
- kuritusväkivaltaa kokevien lasten auttaminen; lasten palveleva puhelin.

4.10 Asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 28.5.2009/380

Asetus astui voimaan 1.7.2009. Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että lasta odottavien naisten ja perheiden sekä alle kouluikäisten lasten, oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia kunnallisessa terveydenhuollossa. Asetuksessa säädetään mm. oppilaan ja opiskelijan terveyden edistämiseksi koulu- ja opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastamisesta.

4.11 Lasten turvaksi hanke 2007 - 2009 (MLL)

Lapsen turvaksi -hanke kehittää lasten tapaturmien ehkäisyä päiväkodeissa, kouluissa sekä kuntien ja järjestöjen lapsi- ja perhetoiminnassa. Hankkeen ohjausryhmässä olivat edustettuina Samfundet Folkhälsan, Kansanterveyslaitos, Liikenneturva, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Opetushallitus, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, Suomen Punainen Risti ja Stakes.

Hankkeessa tehdyssä selvityksessä on kartoitettu tapaturmien ehkäisyä erityisesti päiväkodissa ja koulussa. Selvitys tarjoaa tietoa lasten tapaturmien ehkäisyyn lainsäädännöstä ja ohjeistuksista, toimijatahoista sekä teoriamalleista. Selvitykseen on koottu tapaturmien ehkäisyn nykyisiä käytäntöjä, aineistoja ja koulutuksia. Lisäksi selvitys sisältää ehdotuksia lasten tapaturmien ehkäisyn kehittämiseksi.

Selvityksen mukaan päiväkotien ja koulujen käytännöissä on vielä kehitettävää. Kouluissa on puutteita muun muassa työolojen tarkastuksissa, riskikartoituksissa sekä tapaturmien ehkäisyssä liikuntatunneilla. Sekä päiväkodeissa että kouluissa on kehitettävää yhteisissä toimintatavoissa, tapaturmien kirjaamisessa ja dokumentoinnin hyödyntämisessä ennaltaehkäisyssä sekä ensiapuvalmiuksien ylläpitämisessä. Ohjeistukset eivät kuitenkaan ole lainsäädännön tavoin sitovia. Yhtenä epäkohtana

voidaan nähdä riittävän kattavien ohjeiden puuttuminen. Keskeistä on rakentaa sellainen toimintakulttuuri, jossa huomioidaan joka päivä turvallisuus ja tapaturmien ennaltaehkäisy. Selvityksessä todetaan edelleen, että päiväkodeille ja kouluille räätälöidylle täydennyskoulutukselle on jatkuva tarve. Myös yhteistyön tiivistämistä eri toimijoiden kesken painotetaan. Safe Community –toimintamalli nostetaan esimerkiksi paikallisten toimijoiden aktiivisesta yhteistyöstä tapaturmien ehkäisemiseksi.

5 Perusopetuksen turvallisuuskasvatuksen kehittämistarpeet

Perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet antavat jo nykyisellään hyvät lähtökohdat turvallisuuskasvatuksen monipuoliseen toteuttamiseen. Materiaalia opetuksen tueksi on runsaasti saatavilla. Aineistot ja niiden käyttökelpoisuus ja kehittämistarpeet tulisi kuitenkin arvioida. Monet koulut toimivat yhteistyössä poliisin ja pelastusviranomaisten, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä eri järjestöjen kanssa turvallisuuskasvatuksen toteuttamisessa. Koulujen väliset erot turvallisuuskasvatuksen toteuttamisessa ovat kuitenkin suuret samoin kuin koulun sisällä eri oppiaineissa. Joillakin turvallisuuden osa-alueilla opetus saattaa olla monipuolista toisten alueiden jäädessä käsittelemättä. Toteutukseen vaikuttaa opettajien kiinnostus, turvallisuusasioiden osaaminen ja motivaatio.

Valtakunnallisesti puuttuu laaja-alainen osaamis- ja taitotasojen määrittely niin opettajien pätevyyden kuin myös perusopetuksen sisällön osalta.

5.1 Hahmotelma turvallisuusopetuksen toteuttamisesta

Turvallisuuskoulutuksen tulisi muodostaa kansalaistaidollinen jäsenelty kokonaisuus. Oppimisessa on kyse ihmisenä kasvamisesta, johon kaikki ainekokonaisuudet liittyvät. Perusopetuksen turvallisuusteema ei saa olla liian maailmoja syleilevä. Kokemuksellisuus on tärkeä oppimisessa. Turvallisuuskasvatus ja oppiminen pohjautuvat sille, että lapsi ja nuori oppii arvostamaan itseään ja muita. Koulun toiminnot on järjestettävä niin, että lapset eivät syrjäydy ja kokevat koulun turvalliseksi. Opetukseen ei välttämättä tarvita kokonaan uusia oppisisältöjä vaan turvallisuuden osa-alueet otetaan entistä järjestelmällisemmin mukaan opetussuunnitelmaan. Toisin sanoen opetussuunnitelman perusteiden turvallisuustavoitteet ja keskeiset sisällöt tuodaan koulun arkeen.

Perustan turvallisuusajattelulle luovat kaikissa tekemisissä toistuvat asiat (eri aineiden oppitunnit, retket, opintokäynnit, leirikoulu, koulun juhlat ja tempaukset, ym.).

Lähtökohtana ovat tekijän kyvyt suhteessa tehtävään asiaan ja olosuhteisiin. Kaikkeen tekemiseen sisältyvät

- suunnittelu – varmistus
- sääntöjen noudattaminen
- turvavälineet
- oma harkinta

Itsenäiseen, turvalliseen toimintaan oppiminen, vaaranpaikkojen tunnistaminen ja turvavälineiden käyttäminen ovat turvallisuuden eri osa-alueiden keskeistä sisältöä mm.

- turvallisessa liikkumisessa eri ympäristöissä
- turvallisuudessa kotona, koulussa ja muissa toimintaympäristöissä
- paloturvallisuudessa ja pelastautumisessa
- netti- ja tietoturvallisuudessa
- rikosturvallisuudessa ja oikeusprosesseihin liittyvissä taidoissa

Opetuksen tulisi antaa myös perustiedot ja -taidot toiminnasta onnettomuus- ja hätätilanteissa, kuten ihmiset pelastaminen, ensiapu, alkusammutus, hätäpuhelun soittaminen ja auttajien ohjaaminen paikalle sekä toiminta rikoksen sattuessa tai luottamuksellisten henkilötietojen joutuessa mahdollisesti väärin käsiin.

Turvallisuuden kehittäminen on osa koulun arkea ja tehtäviä on kouluille osoitettu monen lain kautta, ja se liittyy osana sisäisen turvallisuuden ohjelman edellyttämään paikalliseen turvallisuussuunnitteluun ja kehittämistyöhön.

5.2 Turvallisuuskasvatuksen opintokokonaisuus – turvallisuuskortti

Perusopetuksen turvallisuuskasvatuksen opintokokonaisuudesta on sisäisen turvallisuuden ohjelmassa käytetty nimitystä turvallisuuskortti.

Turvallisuuden alalla on useita osa-alueita, jossa tarkoin määriteltyyn koulutukseen osallistunut ja tutkinnon suorittanut henkilö saa kurssitodistukseksi kortin. Tällaisen kortin, kuten Tulityökortin, Työturvallisuuskortin, Tietyöturvallisuuskortin, Trukkikortin, Ensiapukortin tai Hygieniapassin, suorittaminen on kelpoisuusvaatimuksena tiettyihin työtehtäviin. Tällaisiin kortteihin liittyy rekisteröiminen ja voimassaoloaika.

Perusopetuksen turvallisuuskasvatuksen opintokokonaisuus koskee kaikkia Suomen koululaisia ja tavoitteena tulee olla antaa kaikille oppilaille samantasoinen ja –laajuinen kvalifioitu turvallisuusopetus. Monipuolisen turvallisuuden opintokokonaisuuden tavoitteena on antaa tiedolliset ja taidolliset valmiudet arvioida arjen vaaroja, ehkäistä onnettomuuksia ja tapaturmia, toimia onnettomuus- ja tapaturmatilanteessa ja luoda pohja myöhemmälle turvallisuustaitojen kartuttamiselle mm. ammattiin liittyen.

Työryhmä on pohtinut onko vaarana, että perusopetuksen turvallisuuskortti –nimityksen käyttäminen puheena olevasta perusopetuksen turvallisuuskasvatuksen opintokokonaisuudesta vie pohjaa ammattipätevyyteen liittyviltä turvallisuuskorttijärjestelmiltä, ja että turvallisuuskorttikäsite kärsii inflaation. Perusopetuksen turvallisuuskortti ei ryhmän käsityksen mukaan voisi päteväittää mihinkään tehtävään erityisesti eikä erotella peruskoulun suorittaneita toisistaan. Minkään muun opintokokonaisuuden suorittamisesta ei perusopetuksessa anneta erillistä todistusta tai korttia.

Jos asiaa valmisteltaessa päädytään oppilaskohtaisen turvallisuuskortin käyttöönottoon osoituksena tietyn opintokokonaisuuden suorittamisesta, kortin ja sen taustalla olevan järjestelmän tekniseen toteuttamiseen on ainakin seuraavia vaihtoehtoja, jotka on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Kortin tyyppi	Edellytettävät toimenpiteet
Oppilaan tiedot painetaan numeroituun korttiin ja kortin saaneet liitetään rekisteriin	Koulu lähettää tiedot rekisterin ylläpitäjälle, joka tekee lähetettyjen tietojen perusteella korttitilauksen, liittää tiedot rekisteriin ja välittää kortit tilauksen tehneelle koululle
Oppilaan tiedot painetaan numeroituun korttiin, mutta kortin saaneista ei pidetä rekisteriä. Vain juoksevaa numeroa seurataan.	Koulu lähettää tiedot korttien teknisestä toteutuksesta (vastaavalle organisaatiolle) painotalolle, joka (tekee korttitilauksen ja välittää) painaa kortit ja välittää valmiit kortit kouluille.
Oppilaan tiedot painetaan korttiin, ei seurantaa tai rekisteröintiä	Koulu tekee tilauksen suoraa kortin valmistajalta
Opettaja kirjoittaa oppilaan nimen valmiiseen korttipohjaan.	Koulu tilaa haluamansa määrän korttipohjia valmistajalta
Virtuaalinen kortti tietokannassa, johon kertyvät turvallisuustaidot kirjataan oppilaskohtaisesti.	Opettaja rekisteröi opitun asian kunkin oppilaan sähköiseen korttiin.

Kortin ja sen taustalla olevan järjestelmän kustannukset muodostuisivat henkilötyöpanoksesta koulussa, kortteja välittävistä ja korttijärjestelmää hallinnoivasta organisaatiosta sekä kortin painatuksesta ja muista teknisistä toimista aiheutuvista kustannuksista:

- ajankäyttö
- järjestelmän luominen (internetpalvelin, jolle koulu kirjautuu tietojen välittämistä varten, sähköinen lomake, tietosuojajärjestelmät käsiteltäessä tietosuojan alaisia henkilötietoja)
- rekisterin pito
- neuvonta
- kortin painotyö (värien määrä, kortin tyyppi, painoksen koko, työkohtaiset erät ja lähetyskulut)
Esimerkiksi 5000 kpl moniväristä sosiaali- ja terveydenhuollon turvallisuuskorttia maksaa painokustannusten osalta 0,42 €+ alv kpl ja kaksivärinen tulityökortti vastaavasti 50 000 kpl eränä 0,14 €kpl + alv, sekä yksilöintimaksu kummassakin kortissa. Verollisena korttikohtaiseksi hinnaksi muodostuu kaikkineen 9 €korttia kohti. Verollinen hinta sisältää koko prosessin edellyttämät kuluerät.
Yhden ikäluokan osalta (n. 60 000 koululaista) esimerkin mukainen hinta johtaisi valtakunnallisesti yli puolen miljoonan euron kustannuksiin.

Ryhmä on pohtinut yhtenä vaihtoehtona sitä, että oppilaskohtaisen kortin sijaan turvallisuuskortti myönnettäisiin kouluille, kun määritetyt kriteerit koulun turvallisuudesta, toimintatavoista ja turvallisuusopetuksen sisällöstä ja laadusta täyttyvät. Luotaisiin turvallinen koulu –malli ja mahdollinen sitä koskeva julkinen tunnustus. Yhtenä mahdollisuutena on, että koulut suorittaisivat säännöllisen itsearvioinnin turvallisuuden toteuttamisesta ja arvioinnin tuloksia seurattaisiin kuntatasolla.

Työryhmä katsoo, että turvallisuuskasvatuksen kehittäminen perusopetuksessa ei saisi aiheuttaa kunnille perusteettomia lisäkustannuksia eikä kuormittaa koulun henkilöstöä tarpeettomasti erilaisilla kirjaamis-, rekisteröinti- ja järjestelmän ylläpitoon liittyvillä tehtävillä. Tärkeintä on varmistaa se, että kouluissa annetaan hyvää turvallisuutta koskevaa koulutusta ja kasvatusta ja että koulut ovat turvallisia.

5.3 Työryhmän ehdotuksia

Työryhmän mielestä turvallisuudesta ei pitäisi tehdä erillistä oppiainetta, vaan turvallisuuskasvatuksen tulisi sisältyä koulun toimintakulttuuriin, kaikkiin toimintoihin ja eri oppiaineisiin luontevalla tavalla. Turvallisuusopetuksen suunnitelma tulisi tehdä paikallisella tasolla valtakunnallisen ohjeistuksen ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti kunta- (opetuksen järjestäjä) ja koulutasolla. Rakenteellinen turvallisuussuunnittelu ja turvallisuuskasvatuksen kehittäminen tulisi nivoa yhteen sisältäen myös mm. koulumatkat ja -kuljetukset sekä koulutyöhön liittyvät erityistilanteet ja kouluympäristön ulkopuolella tapahtuva opetus. Perusopetuksen turvallisuuskasvatuksen tulee antaa arjen turvallisuuteen liittyvät perustiedot ja taidot

turvallisuuden osa-alueilta laajasti. Perusopetuksen turvallisuuskasvatuksen tulisi nivoutua koulutyöhön sen kaikilla osa-alueilla, jotta asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Se ei saa muodostaa erillistä, rajoitettua opetuskokonaisuutta. Työryhmän näkemyksenä on, että korttikäsité viittaa yhden turvallisuusalueen rajattuun sisältökokonaisuuteen. Vaarana korttisuorituksessa voi olla, että se tuottaa mekaanista suorittamista, ei oppimista. Turvallisuuskorttimalli tulisi varata nykyiseen tapaan syventävän, toimialakohtaisen turvallisuusosaamisen saavuttamiseen ja osoittamiseen.

Voimassa oleva lainsäädäntö ja opetussuunnitelman perusteet mahdollistavat sellaisenaan kattavan turvallisuuskasvatuksen toteuttamisen koulussa jo nykyisellään. Nyt tulisi kehittää turvallisuuskasvatuksen sisältöjä ja aineistoja sekä opettajien valmiuksia sisällyttää turvallisuuskasvatuksen osa-alueita opetukseensa. Ohjausryhmän toimeksiantoon perustuen Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö on hakenut Raha-automaattiyhdistykseltä rahoitusta projektikoordinaattorin palkkaamiseen perusopetuksen turvallisuusopetuksen suunnitteluun.

Työryhmä esittää lisäksi:

- Opetushallitus määrittelee turvallisuusosaamisen taito- ja osaamistasot perusopetuksessa
- Opettajien täydennyskoulutukseen tarvitaan lisää resursseja turvallisuusosaamisen vahvistamiseksi
- Turvallisuusosaamisen vahvistaminen opettajien peruskoulutuksessa
- Turvallisuuskasvatus tulisi ottaa vuoden 2011 opettajien täydennyskoulutuksen painoalueeksi
- Opetusta tukevan aineiston kehittäminen ja tuottaminen asetettujen oppimistavoitteiden saavuttamiseksi sekä opettajien vapaasti käytettäväksi (internetsivusto) että oppikirjamuotoisena
- Opetuksen järjestäjätasolla ja koulutasolla tulee nimetä turvallisuusvastaava, joka toimii yhdyshenkilönä mm. viranomaissuuntaan
- Yhteistyön kehittäminen opetuksen järjestäjän/koulun ja viranomaisten välillä (oma poliisi ja oma pelastustoimen yhdyshenkilö).

Edellä esiteltyjen perusteiden nojalla työryhmä pyytää, että sen jatkotyön suuntaamista varten sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä linjaisi turvallisuusopetuksen kehittämisen lähtökohdat ja ottaisi kantaa oppilaskohtaisen turvallisuuskortin ja sen edellyttämän hallinnointijärjestelmän tarpeeseen ja mahdollisen toteutusmallin yleislinjoihin.

Lähdeluettelo:

Ellonen, N., Kääriäinen J., Salmi, V. & Sariola, H.: Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Poliisiammattikoulun raportteja, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja. Poliisiammattikorkeakoulu 2008, Tampere.

Jokelan koulusurmat 7.11.2007, Tutkintalautakunnan raportti. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:2

Kiilakoski, T.. Viiltoja. OM 2009, Helsinki

Niskanen, H. & Laitinen, A. (2002). Tuhopoltot suomessa. Turun yliopiston Oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Rikos- ja prosessioikeuden sarja A N:o 26.

Markkula, J. ja Öörni, E. (toim): Turvallinen elämä lapsille ja Nuorille. Kansallinen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelma. THL 2009, Helsinki.

Paavonheimo, R.: Selvitys lasten tapaturmien ehkäisystä – lapsen turvaksi –hanke 2007-2009. Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2008, Helsinki.

Peura Juuso: Nuoret ja internet. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Paikallisen turvallisuussuunnittelun valtakunnallinen seminaari 28.-29.1.2009

Somerkoski, B.: Lasten luvaton tuli – perusasteen oppilaat sytyttelijöinä. Turun yliopiston julkaisusarja. Turku 2007.

Kouluterveyskysely: <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/taulukot2009>

Lapset, nuoret, perheet politiikkaohjelma:

http://www.vn.fi/toiminta/politiikkaohjelmat/lapset/ohjelman-sisaeltoe/HPO_Lapset_HSA2007.pdf

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007-2011:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/kehittaemiso-hjelma/liitteet/lapsi_ja_nuorisopolitiikan_kehittamisohjelma.pdf

Oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistyöryhmän muistio:

http://www.stm.fi/julkaisut/selvityksia-sarja/nayta/_julkaisu/1067951

Sisäisen turvallisuuden ohjelma:

[http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/162008/\\$file/162008.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/162008/$file/162008.pdf)

Sisäisen turvallisuuden ohjelma – toimeenpanosuunnitelma, VNP 8.5.2008:

[http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/Sisäisen%20turvallisuuden%20ohjelman%20toimeenpanosuunnitelma%20070709/\\$file/Sisäisen%20turvallisuuden%20ohjelman%20toimeenpanosuunnitelma%20070709.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/Sisäisen%20turvallisuuden%20ohjelman%20toimeenpanosuunnitelma%20070709/$file/Sisäisen%20turvallisuuden%20ohjelman%20toimeenpanosuunnitelma%20070709.pdf)

Tieliikenneonnettomuudet 2008, Suomen virallinen tilasto, tilastokeskus ja Liikenneturva.

Nuorisolaki 72/2006

Pelastuslaki 468/2003

Perusopetuslaki 238/1998, lisäys 13.6.2003/477

Perusopetusasetus 852/1998

Rikoslaki 39/1889

Työturvallisuuslaki 738/2002

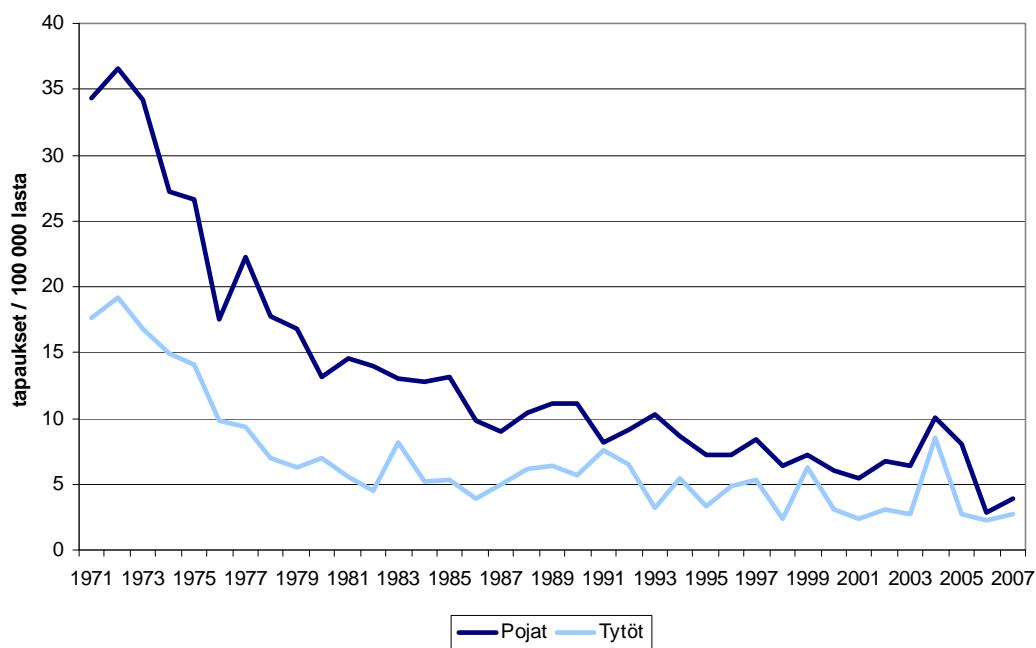
VNA perusopetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta 1435/2001

VNA neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 28.5.2009/380

LIITE

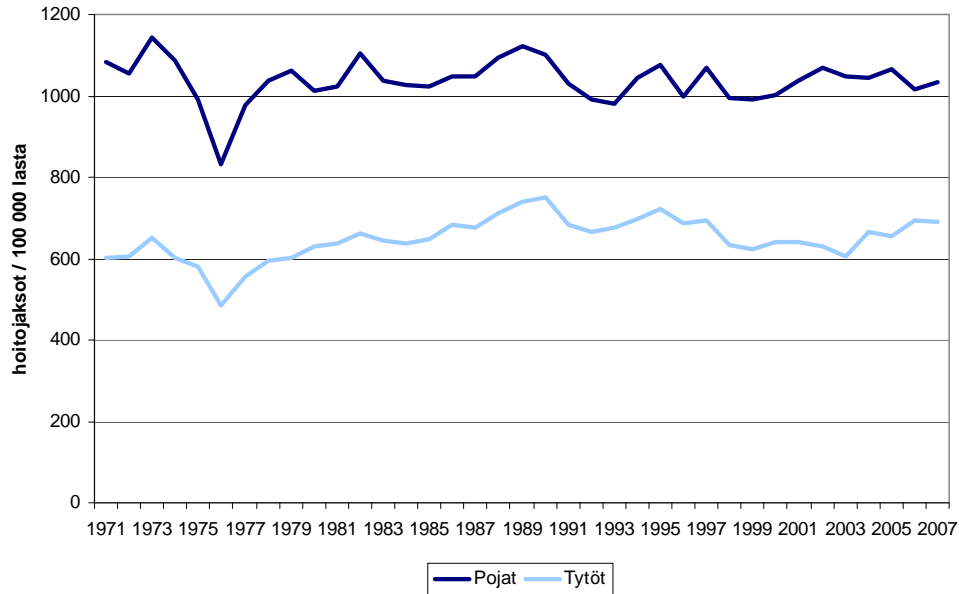
Tilastoja lasten ja nuorten turvallisuudesta

Tapaturmat

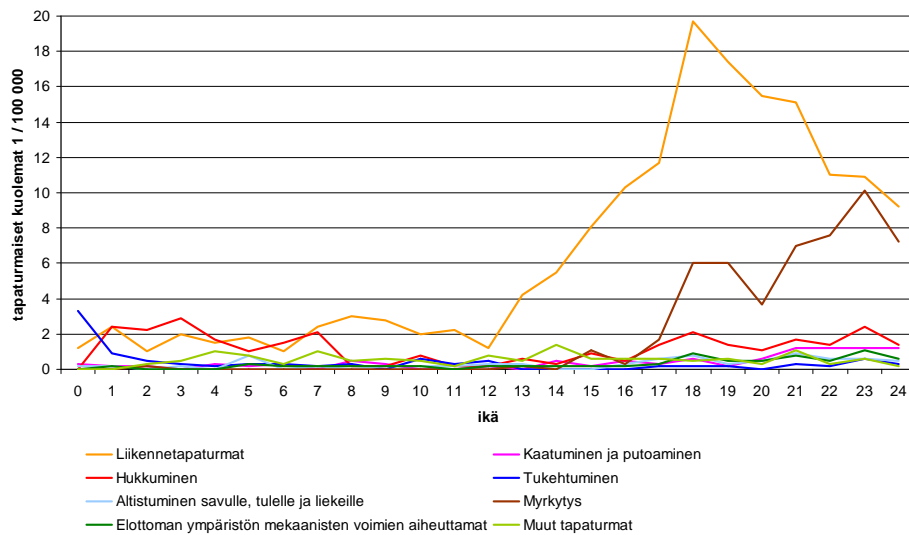

Kuva 1 Kuva 1. Alle 15-vuotiaiden tapaturmakuolemat (Lähde: THL:n tapaturmatietikanta)

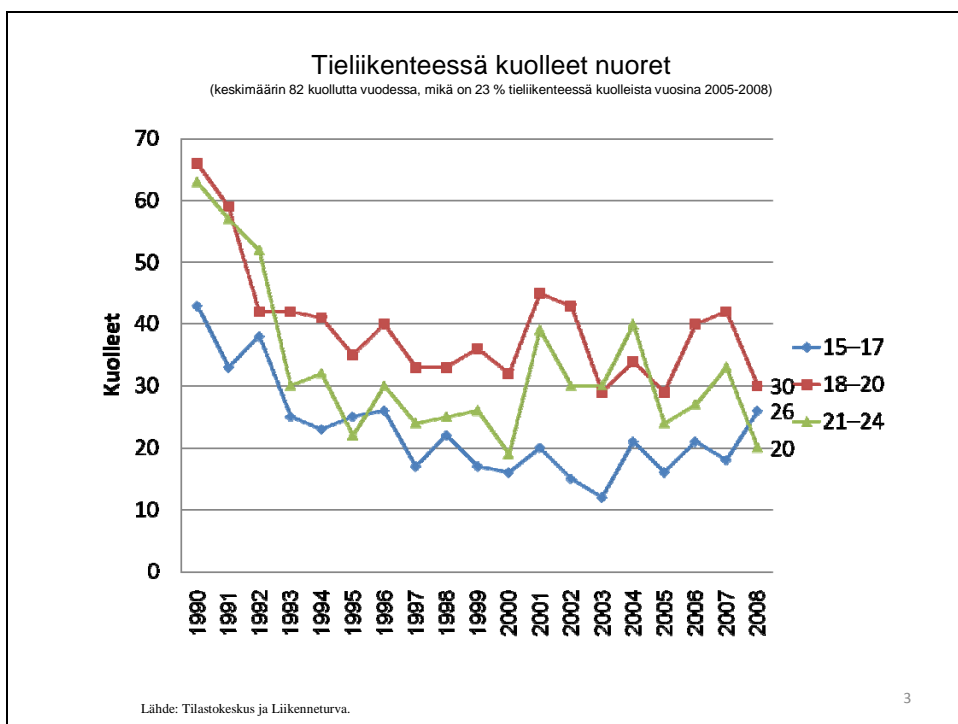

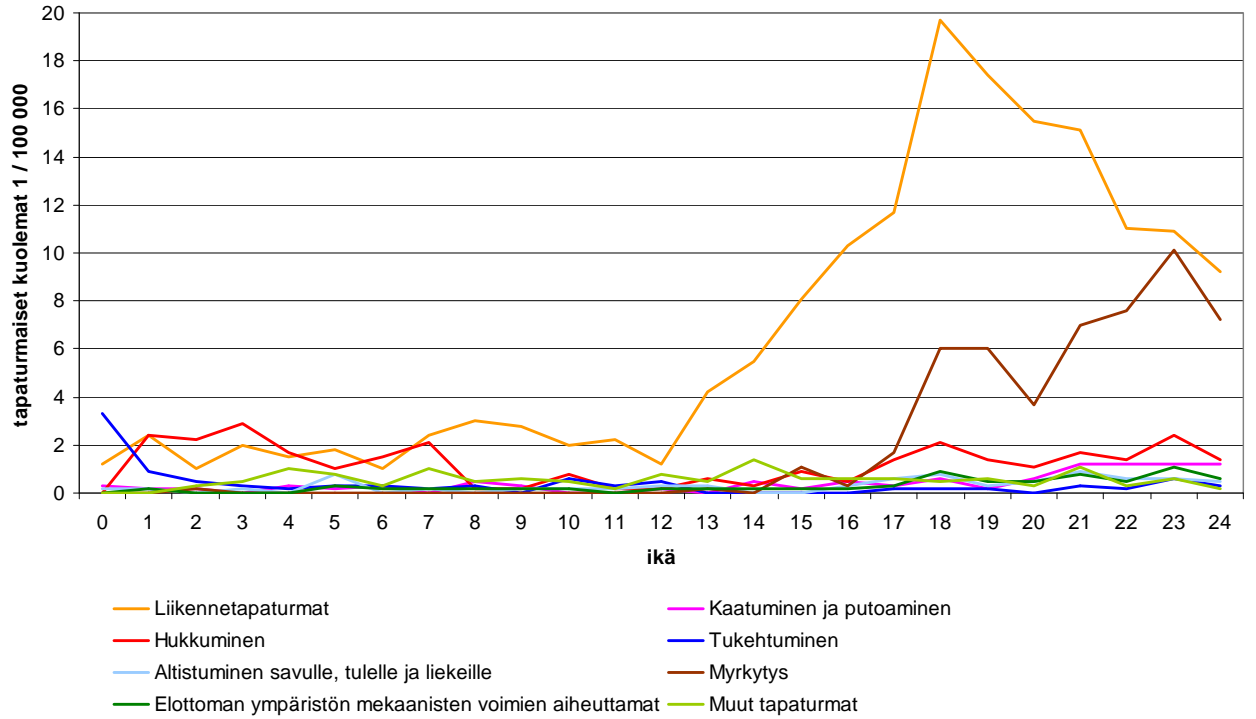
Kuva 2 Kuva 3 Kuva 2. Alle 15-vuotiaiden sairaalahoitojaksot (Lähde: THL:n tapaturmatietokanta)

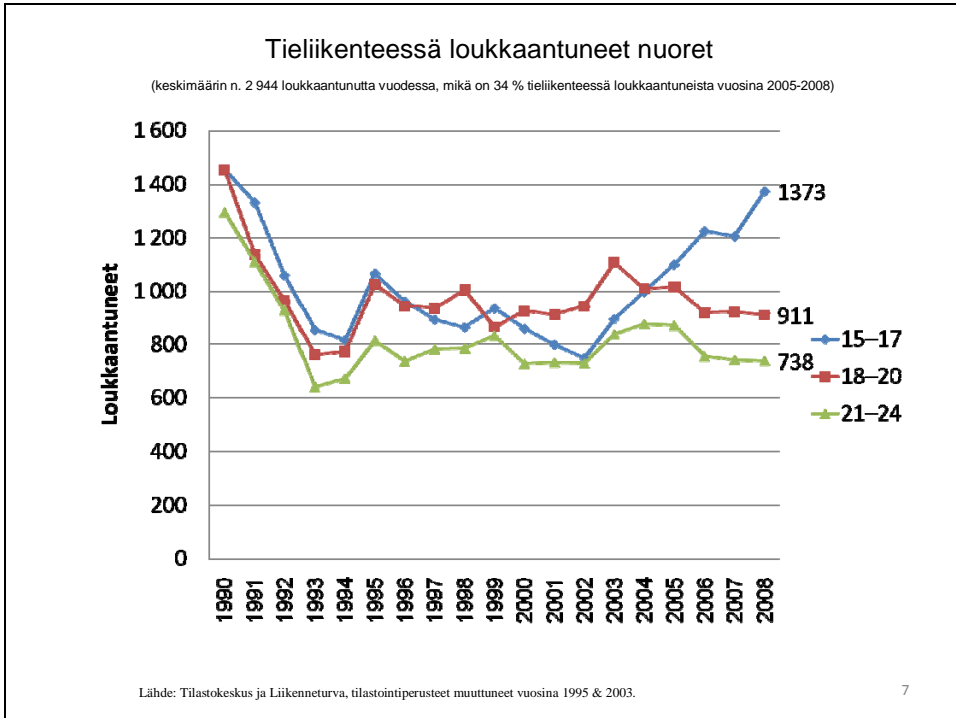
Kuva 4 Kuva 3. Tapaturmakuolleisuus (1/100 000) tapaturman ja iän mukaan (v. 1998-2007) (Lähde: THL:n tapaturmatietokanta)

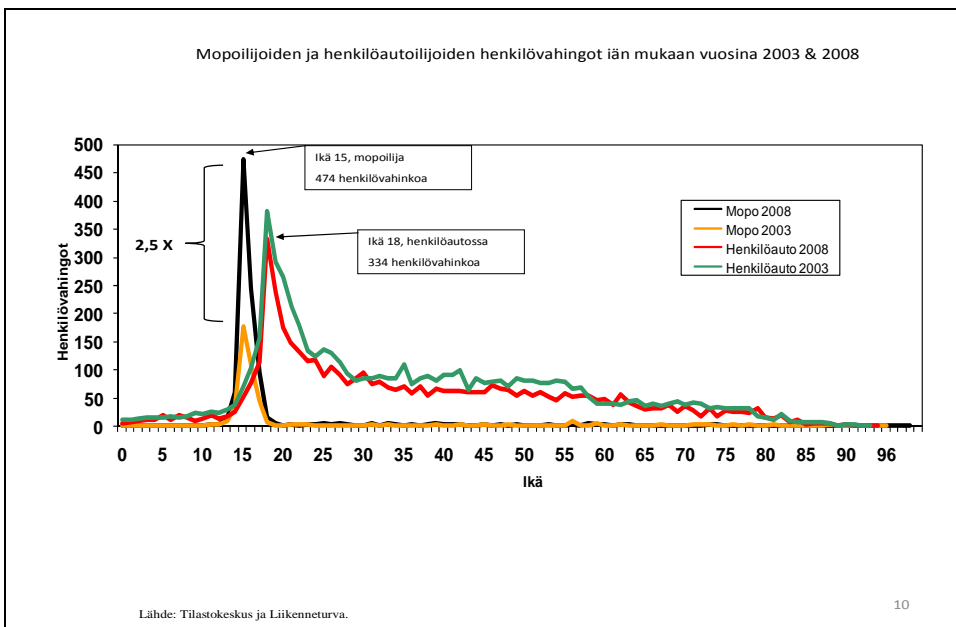
Kuva 5 Kuva 4. Tieliikenteessä kuolleet nuoret (Tilastokeskus ja Liikenneturva)

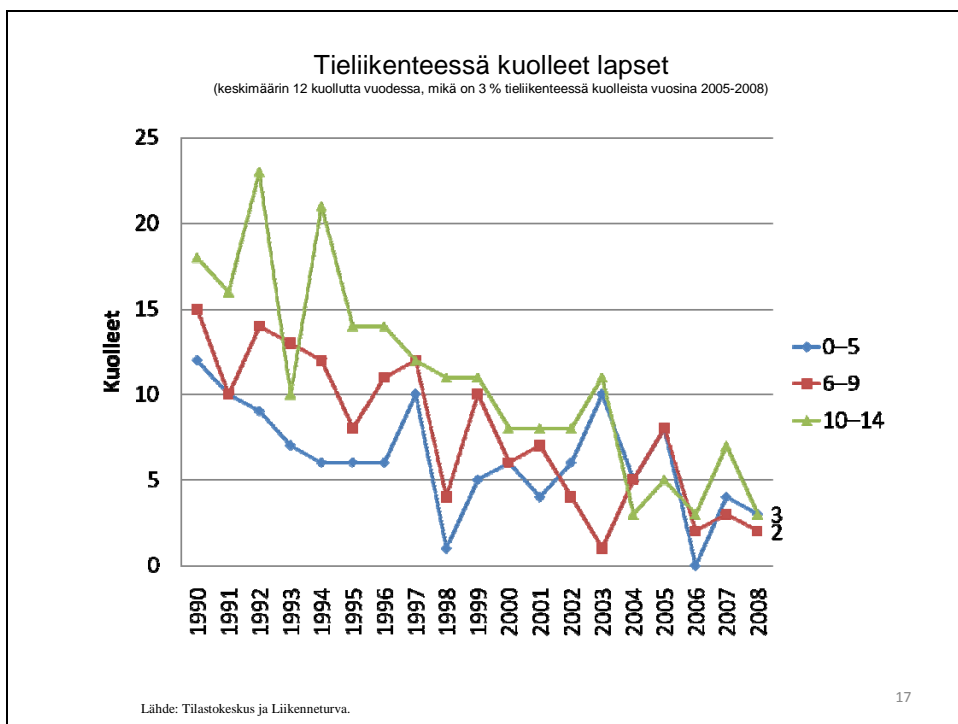
Kuva 6 Kuva 5. Tapaturmasta aiheutuneet sairaalan vuodeosastojoitokset (1/100 000) tapaturman ja iän mukaan (vuosina 1998-2007), Lähde:THL:n tapaturmatietokanta)

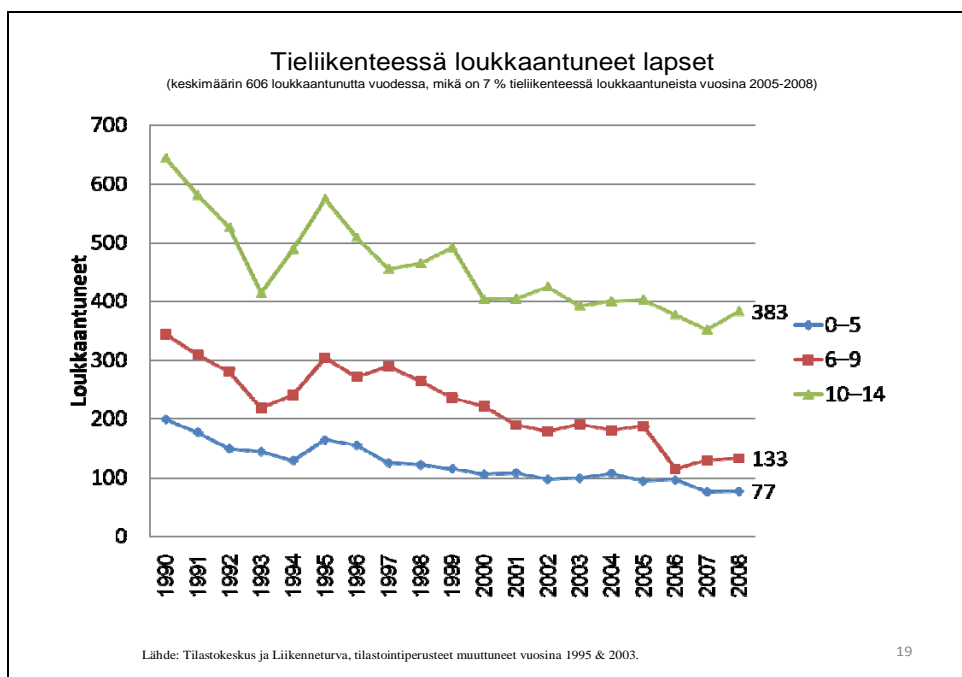
Kuva 7 Kuva 6. Tieliikenteessä loukkaantuneet nuoret (Lähde: Tilastokeskus ja Liikenneturva)

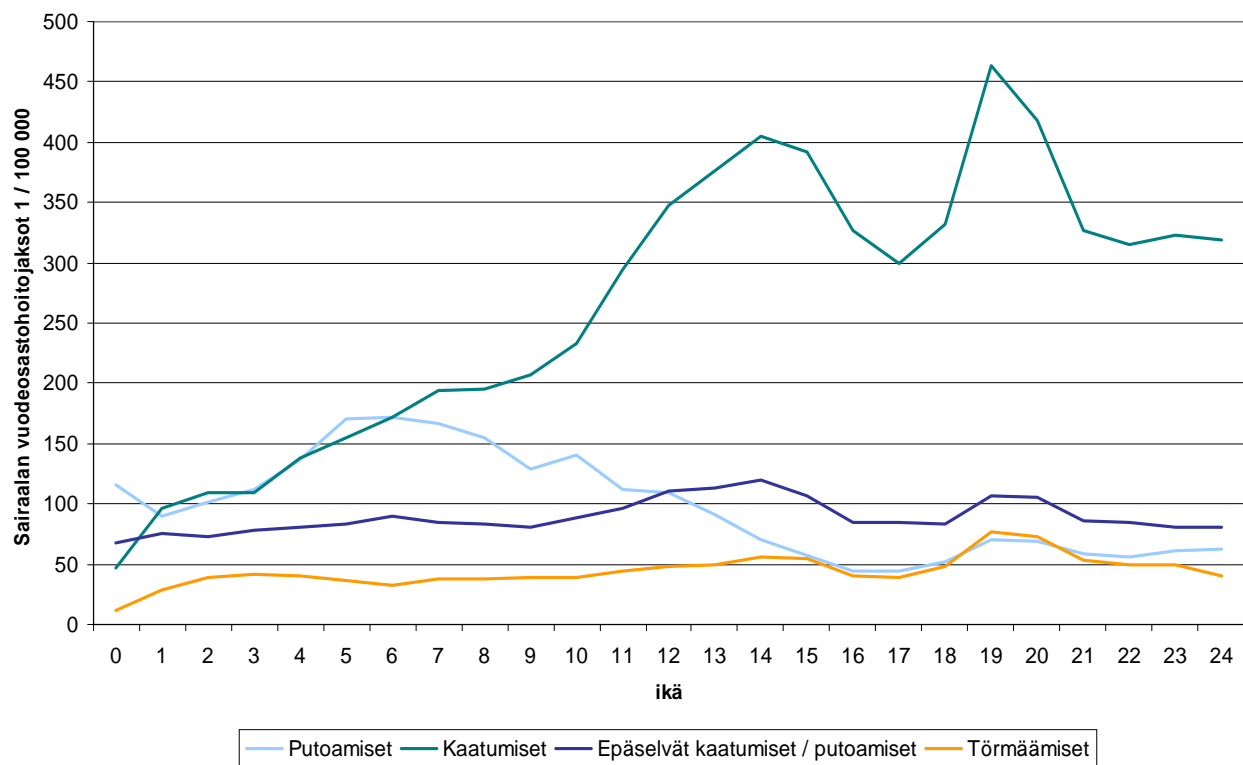
Kuva 8 Kuva 7. Mopoiilijoiden ja henkilöautoilijoiden henkilövahingot iän mukaan vuosina 2003-2008 (Lähde: Tilastokeskus ja liikenneturva)

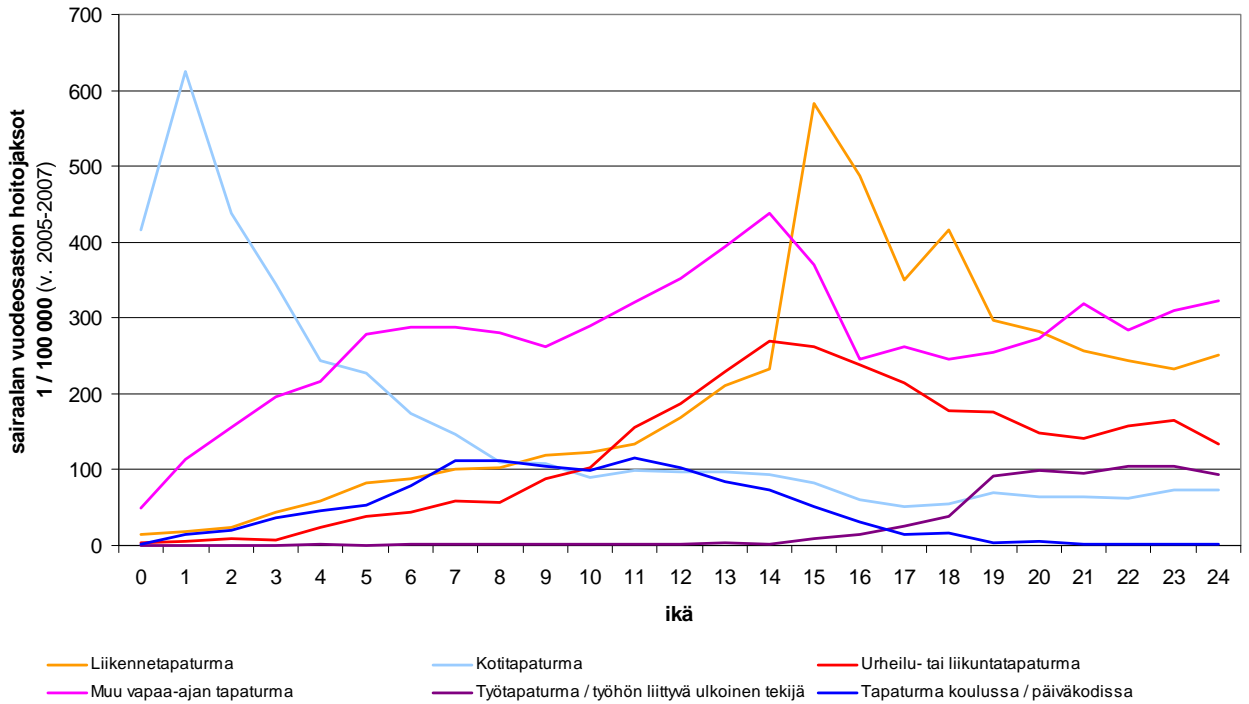
Kuva 9 Kuva 8. Tieliikenteessä kuolleet lapset (Lähde: Tilastokeskus ja liikenneturva)

Kuva 10 Kuva 9. Tieliikenteessä loukkaantuneet lapset (Lähde: Tilastokeskus ja Liikenneturva)

Kuva 11 Kuva 10. Sairaalan vuodeosastohoitojaksot (1/100 000) putoamisten, kaatumisten ja törmäämisten vuoksi iän mukaan (vuosina 1998-2007) (Lähde: Markkula & Öörni 2009).

Kuva 11. Sairaalan vuodeosastolla hoidetut eri toimintaympäristöissä eri ikäisille sattuneet tapaturmat (1 / 100 000 hoitojaksoa) (vuosina 2005–2007). (Lähde: Markkula & Öörni 2009).

Koulukiusaaminen, masentuneisuus ja alkoholinkäyttö

Taulukko 1 Koulukiusaaminen, masennus ja alkoholinkäyttö kouluterveyskyselyn valossa (THL) Kouluterveyskysely tehtiin vuonna 2008 Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Lapin lääneissä.

Kouluterveys 2008																
		Vuoden 2008 aineisto														
		Peruskoulu					Lukio					Ammatillinen oppilaitos				
		8. luokka		9. luokka		Yht.*	1. vuosik.		2. vuosik.		Yht.*	1. vuosi		2. vuosi		Yht.*
		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö	
Kys 14 Kuinka usein Sinua on kiusattu koulussa tämän LUKUKAUDEN aikana?	Useita kertoja viikossa	5	3	5	3	4	1	0	1	0	1	4	1	4	2	3
	Noin kerran viikossa	6	4	5	3	5	1	1	1	0	1	3	2	3	2	2
	Harvemmin	32	25	28	23	27	13	9	10	8	10	20	15	21	15	18
	Ei lainkaan	57	67	62	71	64	85	90	88	92	89	73	82	73	82	77
Yhteensä %		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N		14670	14706	15166	14935	59477	6353	8745	5781	7730	28609	6306	5301	4483	3304	19394
*Luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet. Huom. Kysymys peruskoulu/lukio-lomakkeen mukaisesti.																

Kouluterveys 2008																
		Vuoden 2008 aineisto														
		Peruskoulu					Lukio					Ammatillinen oppilaitos				
		8. luokka		9. luokka		Yht.*	1. vuosik.		2. vuosik.		Yht.*	1. vuosi		2. vuosi		Yht.*
		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö	
Kys 15 Kuinka usein Sinä olet osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen tämän LUKUKAUDEN aikana?	Useita kertoja viikossa	4	1	5	1	3	2	0	2	0	1	3	1	4	1	2
	Noin kerran viikossa	7	2	7	2	5	2	0	2	0	1	3	2	4	2	3
	Harvemmin	44	28	43	27	35	20	10	19	9	15	31	18	32	18	25
	Ei lainkaan	45	68	45	69	57	76	89	78	91	83	62	79	61	79	70
Yhteensä %		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N		14664	14703	15157	14924	59448	6348	8742	5782	7729	28601	6310	5295	4481	3304	19390
*Luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet. Huom. Kysymys peruskoulu/lukio-lomakkeen mukaisesti.																

Kouluterveys 2008																
		Vuoden 2008 aineisto														
		Peruskoulu					Lukio					Ammatillinen oppilaitos				
		8. luokka		9. luokka		Yht.*	1. vuosik.		2. vuosik.		Yht.*	1. vuosi		2. vuosi		Yht.*
		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö	
Kys 16 Jos sinua on kiusattu tai olet osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen tämän LUKUKAUDEN aikana, onko tilanteeseen puututtu koulun aikuisten toimesta?	Ei	62	62	68	67	65	77	72	79	73	75	70	65	74	70	70
	Kyllä	38	38	32	33	35	23	28	21	27	25	30	35	26	30	30
Yhteensä %		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N		12873	10752	13054	10547	47226	3828	3761	3176	2968	13733	5159	3494	3593	2145	14391

*Luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet.
Huom. Kysymys peruskoulu/lukio-lomakkeen mukaisesti.

Kouluterveys 2008																
		Vuoden 2008 aineisto														
		Peruskoulu					Lukio					Ammatillinen oppilaitos				
		8. luokka		9. luokka		Yht.*	1. vuosik.		2. vuosik.		Yht.*	1. vuosi		2. vuosi		Yht.*
		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö	
Kys 95 Onko Sinulla tällä hetkellä todella läheistä ystävää, jonka kanssa voit keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista omista asioistasi?	Ei ole ystävää	15	6	14	6	10	14	5	10	5	8	12	5	11	5	8
	Yksi ystävä	24	22	24	22	23	22	19	22	19	20	22	22	23	24	23
	Kaksi ystävää	18	26	19	27	23	20	25	20	24	22	18	27	19	28	23
	Useita ystäviä	43	46	43	45	44	44	50	48	52	49	48	46	48	43	46
Yhteensä %		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N		14395	14554	14931	14818	58698	6304	8704	5739	7713	28460	6248	5285	4443	3288	19264
*Luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet. Huom. Kysymys peruskoulu/lukio-lomakkeen mukaisesti.																

Kouluterveys 2008																
		Vuoden 2008 aineisto														
		Peruskoulu					Lukio					Ammatillinen oppilaitos				
		8. luokka		9. luokka		Yht.*	1. vuosik.		2. vuosik.		Yht.*	1. vuosi		2. vuosi		Yht.*
		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö	
Kys 24-35. Luokiteltu masentuneisuussummapistemäärä (Beck)	0-4 Ei	83	68	82	67	75	84	73	84	73	78	84	70	84	71	77
	5-7 Lievä	8	14	9	15	12	9	14	9	14	11	8	14	8	14	11
	8-15 Keskivaikea	6	14	7	14	10	6	10	6	11	8	6	12	6	12	9
	16+ Vaikea	2	4	2	4	3	1	3	1	2	2	2	3	2	3	3
Yhteensä %		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N		14675	14726	15158	14938	59497	6358	8744	5779	7728	28609	6304	5301	4481	3306	19392

*Luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet.
Huom. Kysymys peruskoulu/lukio-lomakkeen mukaisesti.

Kouluterveys 2008																
		Vuoden 2008 aineisto														
		Peruskoulu					Lukio					Ammatillinen oppilaitos				
		8. luokka		9. luokka		Yht.*	1. vuosik.		2. vuosik.		Yht.*	1. vuosi		2. vuosi		Yht.*
		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö		Poika	Tyttö	Poika	Tyttö	
Kys 68 Kuinka usein kaiken kaikkiaan käytät alkoholia, esimerkiksi puoli pulloa keskiolutta tai enemmän?	Kerran viikossa tai useammin	7	6	12	10	9	12	9	23	15	15	24	21	35	27	27
	Pari kertaa kuukaudessa	13	14	21	22	18	25	26	32	35	29	29	33	31	36	32
	Noin kerran kuukaudessa	9	10	12	14	11	13	16	15	18	15	13	14	11	14	13
	Harvemmin	21	22	21	23	22	20	23	14	18	19	18	18	12	15	16
	En käytä alkoholi juomia	50	48	33	31	40	29	26	16	15	21	16	13	11	8	12
Yhteensä %		100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N		14516	14627	15040	14865	59048	6328	8713	5766	7711	28518	6242	5270	4437	3287	19236
*Luokka-aste- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet. Huom. Kysymys peruskoulu/lukio-lomakkeen mukaisesti.																

Lapset ja tulen käyttö

Taulukko 2 Sytyttelymäärät ja menetetyt omaisuuden määrä pelastusalueittain

Sytyttelymäärät ja menetetyt omaisuuden määrä pelastusalueittain 2007 ja 2008 (Somerkoski, B, 2009)

Alue	Väkiluku 31.12.2007	f 07	f/100 000	f 08	f/100 000	Menetetty omaisuus € 07	Menetetty omaisuus € 08
Länsi-Uusimaa	413 594	96	23	139	34	6 037	6 585
Oulu-Koillismaa	263 332	68	26	72	28	4 147	5 180
Varsinais-Suomi	459 235	103	22	124	27	57 650	9 615
Pohjanmaa	144 130	18	12	37	26	10 690	4 660
Päijät-Häme	200 061	52	26	50	25	23 761	3 850
Keski-Pohjanmaa	101 821	23	23	24	24	11 715	500
Keski-Uusimaa	406 839	67	16	93	23	1 159	3 431
Keski-Suomi	271 835	34	13	60	22	7 610	29 620
Satakunta	228 431	41	18	47	21	2 170	5 031
Kymenlaakso	183 564	37	20	36	20	11 890	2 270
Etelä-Karjala	134 716	31	23	27	20	1 470	650
Helsinki	568 531	79	14	101	18	13 210	4 749
Etelä-Savo	157 862	19	12	29	18	1 070	1 430
Itä-Uusimaa	94 755	11	12	16	17	6 050	950
Pirkanmaa	478 275	56	12	80	17	12 850	5 908
Pohjois-Savo	248 872	39	16	35	15	350	9 250
Kanta-Häme	171 449	23	13	24	14	2 400	6 850
Lappi	184 390	42	23	26	14	4 300	4 960
Etelä-Pohjanmaa	193 815	23	12	28	14	1 450	853
Pohjois-Karjala	166 744	27	16	18	11	1 320	400
Jokilaaksot	122 056	9	7	14	11	0	1 655
Kainuu	83 779	11	13	8	8	150	62
Yhteensä	5 278 086	909	ka 16.9	962	ka 19.4	181 449	108 459

Lapset ja nuoret rikoksen tekijöinä ja kohteina

Taulukko 3 Poliisille asianomistajatapauksina ilmoitetut, alle 18-vuotiaisiin kohdistuneet rikokset (SM)

Poliisille asianomistajatapauksina ilmoitetut, alle 18-vuotiaisiin kohdistuneet rikokset

Ilmoitettu asianomistajatapauksina		2005	2006	2007	2008	2009*
<=14v	Henkirikokset	41	27	36	16	18
	Pahoinpitelyrikokset	1706	1669	2085	2565	1378
	Seksuaalirikokset	47	46	57	65	19
	Omaisuusrikokset	2920	2536	2535	2620	1336
	Liikenne rikokset	1060	1180	1167	1187	628
15-17v	Henkirikokset	33	12	24	20	6
	Pahoinpitelyrikokset	2433	2417	2782	2862	1506
	Seksuaalirikokset	86	98	135	121	76
	Omaisuusrikokset	5370	5275	5500	5946	3110
	Liikenne rikokset	1631	1771	1875	2128	1067

*Vuosi 2009 tammi-heinäkuu

Taulukko 4 Poliisille ilmoitettuja rikoksia koko maassa – alle 18-vuotiaat rikoksesta epäillyt (SM)

Poliisille ilmoitettuja rikoksia koko maassa - alle 18-vuotiaat rikoksesta epäillyt

Epäillyt henkilöt		2005	2006	2007	2008	2009*
<=14v	Henkirikokset	2	1	5	0	0
	Pahoinpitelyrikokset	595	590	769	880	434
	Seksuaalirikokset	2	3	6	5	3
	Omaisuusrikokset	5030	4953	5561	5947	3341
	Liikenne-rikokset	567	529	589	588	299
15-17v	Henkirikokset	11	7	16	13	7
	Pahoinpitelyrikokset	1515	1400	1555	1613	951
	Seksuaalirikokset	12	21	24	23	11
	Omaisuusrikokset	4031	4083	4083	4282	5914
	Liikenne-rikokset	4217	4331	4944	5084	2796

*Vuosi 2009 tammi-heinäkuu

Taulukko 5 Edellisten taulukoiden luokittelun täsmennys (SM)

Väkivalta-rikokset			Omaisuus-rikokset	Liikenne-rikokset
Henkirikokset	Pahoinpitely-rikokset	Seksuaali-rikokset	törkeä varkaus, varkaus	liikenneturvallisuuden vaarantaminen
murha	törkeä pahoinpitely	törkeän raiskauksen yritys	näpistys	törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen
murhan yritys	törkeän pahoinpitelyn yritys	törkeä raiskaus	kavallus	rattijuopumus, huumaantuneena ajaminen
surma	pahoinpitely	pakottaminen sukupuoliyhteyteen	petos, vakuutuspetos, maksuvälinepetos	törkeä rattijuopumus
tapon yritys	pahoinpitelyn yritys	raiskauksen yritys	vero-, avustusrikokset	muu liikennejuopumus
tappo	lievä pahoinpitely	raiskaus	ryöstö, kiristys	kulkuvälineen luovuttaminen juopuneelle
			vahingonteko	liikennejuopumus moottorittomalla ajoneuvolla
			luvaton käyttö	muut liikenne-rikokset
			kätkemisrikokset	
			muut omaisuusrikokset	